

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Володимира Даля

Факультет _____ інженерії _____
(повне найменування факультету)

Кафедра _____ хімічної інженерії та екології _____
(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломного проекту (роботи)

освітнього ступеня _____ бакалавр _____
(бакалавр, магістр)
спеціальності _____ 101 – Екологія _____
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____

на тему: Стан впровадження Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Україні

Виконав: здобувач вищої освіти групи _____ ПЕО-17Д _____

_____ Скорик В.І. _____
(прізвище, та ініціали) (підпис)

Керівник _____ Зубцов Є.І. _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Завідувач кафедру _____ Суворін О.В. _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент _____ Блінова Н.К. _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Севєродонецьк - 2021 р.

**СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Володимира Даля**

Факультет _____ інженерії _____
Кафедра _____ хімічної інженерії та екології _____
Освітній ступінь _____ бакалавр _____
(бакалавр, магістр)
Спеціальність _____ 101 – Екологія _____
(шифр і назва)
Спеціалізація _____

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедрою ХІЕ

О.В. Суворін

“ _____ ” _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Скорик Вікторії Ігорівні

1. Тема проекту (роботи) :

Стан впровадження Бернської конвенції
про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ
існування в Україні

Керівник проекту (роботи) Зубцов Євген Іванович, к.т.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затвержені наказом по університету від 18.03.2021 р. № 53/15.25.

2. Строк подання здобувачем вищої освіти проекту (роботи) - 14 червня 2021 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): літературні, патентні та регламентні дані.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ. 1. Аналітичний огляд за темою роботи. 2. Розвиток мережі Емеральд в Україні. 3. Сучасний стан та досягнення Бернської конвенції. 4. Природно-заповідний фонд України в Луганській області. 5. Смарагдова мережа України в Луганській області. 6. Емеральд - стандартна форма для районів особливої охорони. 7. Порівняння природно-заповідного фонду та мережі Емеральд в Луганській області. 8. Висновки. Анотація. Література.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):

1. Природно-заповідний фонд Луганської області (1 лист).
2. Мережа Емеральд Луганської області (1 лист).
3. Карта-схема Луганського природного заповідника (1 лист).

6. Дата видачі завдання - 18 березня 2021 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор №	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Термін виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	Вступ	25.04.2021	
2	Аналітичний огляд за темою роботи	02.05.2021	
3	Розвиток мережі Емеральд в Україні	10.05.2021	
4	Сучасний стан та досягнення Бернської конвенції	17.05.2021	
5	Природно-заповідний фонд України в Луганській області	24.05.2021	
6	Смарагдова мережа України в Луганській області	31.05.2021	
7	Емеральд - стандартна форма для районів особливої охорони	04.06.2021	
8	Порівняння природно-заповідного фонду та мережі Емеральд в Луганській області	06.06.2021	
9	Висновки	08.05.2021	
ГРАФІЧНА ЧАСТИНА			
1	Природно-заповідний фонд Луганської області	10.06.2021	
2	Мережа Емеральд Луганської області	12.06.2021	
3	Карта-схема Луганського природного заповідника	14.06.2021	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

Скорик В.І.

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

_____ (підпис)

Зубцов Є.І.

_____ (прізвище та ініціали)

Реферат

Дипломна робота з теми «Стан впровадження Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Україні» складається з пояснювальної записки, що містить 93 сторінки, 7 таблиць, 6 рисунки, використано 15 найменувань літературних джерел. Графічна частина – 3 листи.

МЕРЕЖА, ЕМЕРАЛЬД, БЕРНСЬКА КОНВЕНЦІЯ, ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД, ТЕРИТОРІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИРОДООХОРОННОГО ІНТЕРЕСУ, КАДАСТР, ОСЕЛИЩА

В роботі проаналізовано мережу Емеральд – нову для України форму охорони природи, визначені основні терміни, розглянуті засади створення мережі Емеральд, процедура формування мережі Емеральд, загальний опис етапів створення мережі Емеральд, визначені біогеографічні регіони України. Розглянуто розвиток мережі Емеральд в Україні, від «тіньового списку» територій до Територій Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI), визначені інструменти регулювання роботи смарагдової мережі. Представлена характеристика природно-заповідного фонду та Смарагдової мережі Луганської області, згідно публічної кадастрової карти України. Визначено, що загальна площа території Смарагдової мережі у Луганській області складає 335078,7 га тоді як площа ПЗФ в 3,5 рази менше. Тим самим визначається доцільність впровадження Смарагдової мережі (прийняття закону України № 4461), не тільки у межах прагнення України до Євросоюзу так і для сталого розвитку Держави.

Зміст

Вступ	7
1 Аналітичний огляд за темою роботи	10
1.1 Засади створення мережі Емеральд	12
1.2 Процедура формування Мережі Емеральд	15
1.3 Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд	18
1.4 Участь громадськості у біогеографічних семінарах з оцінки достатності мережі Емеральд в Україні для охорони видів і оселищ	22
2. Розвиток мережі Емеральд в Україні	25
2.1 «Тіньовий список» територій мережі Емеральд в Україні	25
2.2 Мережа Емеральд в Україні	27
2.3 Хто може користуватися Мережею Емеральд	31
2.4 Інструменти регулювання роботи смарагдової мережи	32
2.5 Для чого потрібна, що зберігає, охороняє мережа	32
2.6 Чи потрібні об'єкти та території природно-заповідного фонду?	33
3. Сучасний стан та досягнення Бернської конвенції	35
3.1 B, Biodiversity, Біорізноманіття	35
3.2 E, Environmental challenges, Екологічні проблеми	40
3.3 R, Raising awareness, Підвищення обізнаності	46
3.4 N, Natural habitats, Природні місця проживання	52
4. Природно-заповідний фонд України в Луганській області	58
5. Смарагдова мережа України в Луганській області	62
6. Емеральд - стандартна форма для районів особливої охорони	64
7. Порівняння природно-заповідного фонду та мережі Емеральд в Луганській області	83
Висновки	90
Анотації	91
Література	92

Вступ

За останні кілька сотень років світ, у якому живе людина, змінився до невпізнання. У цьому, безперечно, багато плюсів, жити стало зручніше, комфортніше, цікавіше й у чомусь навіть безпечніше. Принаймні тривалість життя людини суттєво збільшилася. Але, задовольняючи свої потреби, людство навіть не помітило, наскільки багато зуміло втратити, опинившись фактично на межі, за якою, якщо не збавити темп, може все втратити. Численні виклики, що постали перед мешканцями планети, нині вже не лише страшилки. Надмірне втручання в природне середовище, порушення його умов і законів, а також нестримне забруднення не тільки стають причиною втрати біологічного різноманіття, а й найперше ставлять під загрозу існування самої людини.

Наприклад, зникнення окремих видів комах, коли йдеться про щось глобальне, на перший погляд, може видатися дрібничкою, про яку не варто й думати, але порушення балансу – це завжди погано. І ніхто насправді не знає, якою катастрофою може закінчитися така «дрібничка», де та чим зрештою доведеться розплачуватися людині. Швидкість, із якою безслідно зникають різні види тварин та рослин у всьому світі, лише зростає. За даними Міжнародного союзу охорони природи (IUCN), тільки в Європі 15% ссавців, 13% птахів, 37% прісноводних риб і 23% земноводних під загрозою зникнення.

Звісно виправити допущені помилки втручання людини в природу практично неможливо. Але принаймні зупинити процес знищення та спробувати зберегти природу хоча б у такому стані, у якому вона є сьогодні, можна. Бо біологічне різноманіття – природна спадщина, яку треба передати своїм дітям, майбутнім поколінням, враховуючи притаманну їй цінність і ті екосистемні послуги, які вона надає (постачання продовольством, забезпечення якості повітря, очищення води, запилення рослин та відпочинок). Це глобальне

завдання, і, звісно, жодна країна самотійно з ним не впорається. Потрібні лише спільні зусилля та системна робота.

Наявна нині в Україні пострадянська система під назвою «заповідники» неефективна. Лише використовуючи систему заборон щодо діяльності людини на певних обмежених територіях, зберегти біорізноманіття країни не вдасться. Частка заповідної території незначна – 6,8%, але птахи й тварини живуть не тільки там, і їх точно не цікавить, де межа заповідника, заказника чи парку й де їм нібито безпечно перебувати, а де ні. Вони звикли мешкати там, де комфортно. А завдання людини, якщо вона справді хоче зберегти все те, що ще не знищила, – якимось чином посприяти. Звісно, заповідники, заказники та парки нікуди не дінуться, вони паралельно функціонуватимуть, як і в Європі, де національні системи в усіх країнах діють незалежно від мережі природоохоронних територій.

У ЄС уже багато років функціонує система, яка довела свою ефективність і яка покликана зберегти природу в тому стані, у якому вона є. Нині Україна долучається до неї, намагаючись розбудувати на своїй території відповідні механізми. І не лише тому, що, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, зобов'язалася вжити заходів щодо наближення національного законодавства в секторі «Охорона природи» в частині двох директив ЄС: № 2009/147/ЄС про захист диких птахів і № 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування дикої флори та фауни (Пташина й Оселищна директиви). А найперше тому, що це щонайменше чудова нагода впорядкувати стан речей у природоохоронній сфері.

1979-го було ухвалено Бернську конвенцію, мета якої – сприяти міждержавній співпраці в збереженні дикої флори й фауни та їхнього природного місця існування. Для її втілення 1989 року почалося створення спеціального інструменту для захисту природоохоронного середовища під назвою Смарагдова мережа Європи (СМЕ). Її завданням є забезпечення довгострокового виживання видів і природних оселищ (середовищ їхнього існування чи біотопів), які

потребують особливих заходів збереження. Як екологічна мережа, СМЄ є системою взаємопов'язаних когерентних територій, що підлягають управлінню, моніторингу та обліку й розгортаються на територіях країн-членів і держав – спостерігачів Бернської конвенції, а це 28 країн – членів ЄС, 18 інших європейських держав і 4 африканські. Крім того, у країнах ЄС створена власна екологічна – Natura 2000, яка фактично входить до території СМЄ, оскільки ці дві мережі цілком сумісні й успішно взаємодіють. Наразі до Смарагдової мережі Європи входить 3500 об'єктів, із них 271 розташований на території України.

Дипломна робота присвячена розгляду створення Смарагдової мережі України на прикладі Луганської області.

1 Аналітичний огляд за темою роботи

Смарагдова мережа (мережа «Емеральд») – це екологічна мережа, що складається з «Територій особливого природоохоронного значення». Рада Європи заснувала її в 1989 році і офіційно затвердила у 1996 році в рамках Бернської конвенції. З метою виконання зобов'язань у рамках конвенції, особливо щодо охорони середовища існування, в 1992 році в Євросоюзі прийнята Директива про природні оселища, а наразі ведеться робота з формування мережі «Натура 2000». Смарагдова мережа та мережа «Натура 2000» повністю сумісні одна з одною, забезпечуючи цілісний підхід до охорони природних середовищ існування на Європейському континенті.

Рада Європи та Європейський Союз через бюро зовнішнього співробітництва запустили в 2008 році нову спільну програму Смарагдової мережі, спрямовану на формування мережі «Емеральд» в шести країнах східного сектора добросусідського співробітництва Євросоюзу і Російської Федерації. Її мета – виявлення та охорона природних місць існування, які повинні стати частиною Смарагдової мережі у Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові, Росії (Європейська частина, включаючи Північний Кавказ) і Україні.

Мережа Емеральд – нова для України форма охорони природи, що впроваджується в рамках виконання вимог ратифікованої в Україні Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції). Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає, що законодавство України буде наближене до законодавства ЄС. Підписавши Угоду, Україна зобов'язалась, серед іншого, до 1 вересня 2021 року завершити роботу по проектуванню мережі Емеральд та впровадити заходи щодо захисту та управління територіями, які будуть включені до її складу.

Мережа Емеральд (Смарагдова мережа, Emerald Network) – це мережа, що включає Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special

Conservation Interest, ASCI, далі – «території (об'єкти) мережі Емеральд»). Мережа Емеральд проектується в державах, які є сторонами Бернської конвенції (всього 26 держав), у країнах Європейського Союзу на виконання Бернської конвенції створюється мережа Natura 2000, яка проектується за аналогічними принципами, що і мережа Емеральд, але використовує юридичні і фінансові інструменти ЄС.

Терміни

Мережа Емеральд (Смарагдова мережа, Emerald Network) – природоохоронна (екологічна) мережа територій, що включає Території Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI) на загальноєвропейському рівні.

Мережа Natura 2000 (Natura 2000 Network) – мережа територій, визначених згідно з Пташиною Директивою (Special Protection Areas, SPAs) і Оселищною Директивою (Special Areas of Conservation, SACs) Європейського Союзу, щодо яких визначені та виконуються менеджмент-плани охорони видів і оселищ, включених у додатки до цих директив. Мережа Natura 2000 є основним інструментом для збереження біорізноманіття у Європейському Союзі.

Оселище (англ. habitat) – термін, розуміння визначення якого особливо важливо у роботі з темою мережі Емеральд та Бернською конвенцією в цілому, адже цей термін вживається одночасно в двох зовсім різних значеннях в різних документах Конвенції.

1. В розумінні Резолюції 6 Бернської конвенції, Пташиної директиви і Додатку II (а також Додатків IV та V) Оселищної Директиви, оселище виду – середовище, визначене певними абіотичними й біотичними факторами, в яких вид (природної фауни або флори) існує на будь-якій стадії свого життєвого циклу. Наприклад, оселища птахів – це місця їх гніздування, харчування, зимівлі, міграційних скупчень; оселища риб – це місця їх нересту, нагулу, постійного мешкання тощо.

2. В розумінні Резолюції 4 Бернської конвенції та Додатку I Оселищної Директиви, природне оселище (біотоп) – це суходільна або водна ділянка, природна або напівприродна, яка визначається за географічними, абіотичними та біотичними особливостями. Приклади типів природних оселищ з Резолюції 4: «Чагарники на приморських дюнах», «Постійні континентальні солоні та солонуваті озера, ставки та водойми», «Рівнинні та низькогірні сінокісні луки».

Біогеографічний підхід означає, що оцінка достатності мережі Емеральд проводиться в межах біогеографічних регіонів.

Біогеографічний регіон – це територія з відносно однорідними екологічними умовами та подібними характеристиками. Поділ на біогеографічні регіони застосовується при проектуванні мережі Natura 2000 в країнах-членах ЄС та при проектуванні мережі Емеральд в інших країнах. Основою для підготовки мапи біогеографічних регіонів була цифрова версія «Мапи природної рослинності країн-членів Європейського співтовариства та Ради Європи».

Стандартна Форма Даних (Standard Data Form, SDF) території мережі Емеральд – це затверджена форма опису територій Мережі, яка заповнюється для кожної території, що пропонується до включення у Мережу. Оформлення SDF здійснюється шляхом ведення Баз даних мережі Емеральд за допомогою програми SDF-Manager, яка дозволяє накопичувати інформацію про види та оселища, а також про окремі території мережі Емеральд та генерувати оновлені файли SDF всіх затверджених територій мереж Емеральд та Natura 2000 розміщені на сайті Європейської Екологічної Агенції: <http://emerald.eea.europa.eu/>.

1.1 Засади створення мережі Емеральд

У 1996 р. Постійний комітет Бернської конвенції прийняв Резолюцію 4 - Перелік природних оселищ, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів щодо їхнього збереження (Listing endangered natural habitats

requiring specific conservation measures) та Резолюцію 6 – Перелік видів, що потребують спеціальних заходів збереження їхніх оселищ, включаючи мігруючі види (Listing the species requiring specific habitat conservation measures). Списки видів тварин, рослин та оселищ у резолюціях 4 та 6 час від часу доповнюються за пропозиціями держав.

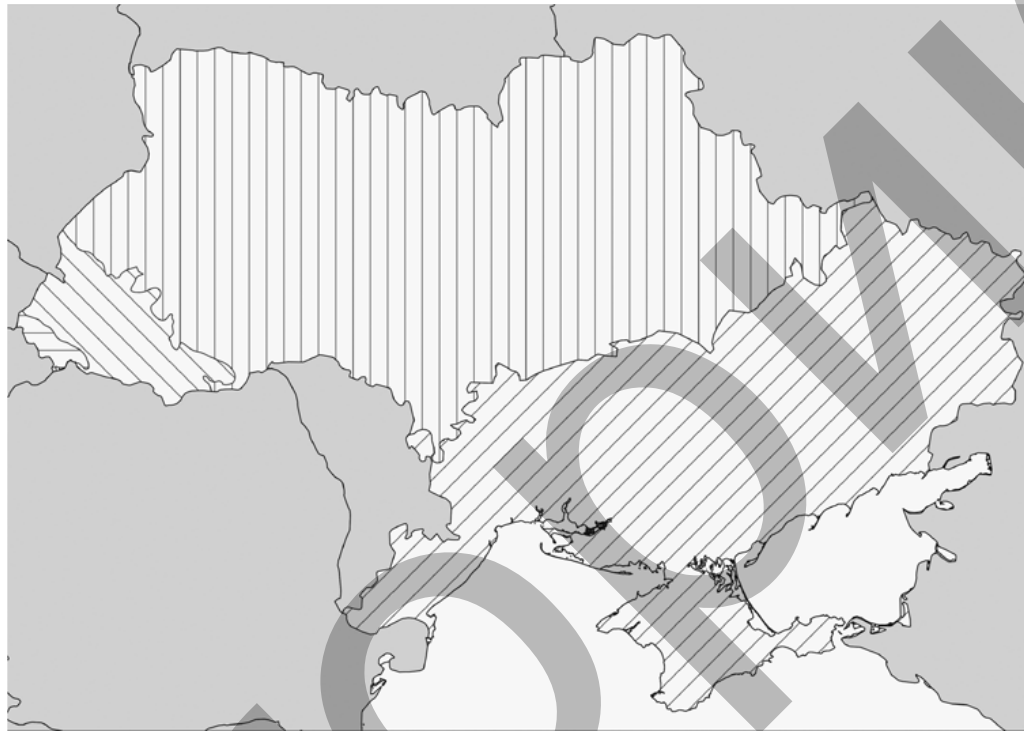
Створення мережі Емеральд вважається одним з основних інструментів для виконання зобов'язань державами щодо збереження видів і оселищ, визначених Бернською конвенцією.

Фактично, включення територій до мережі Емеральд відбувається на підставі актуальних (за останні 10 років) наукових даних про наявність на цих територіях певної частки національної популяції видів із Резолюції 6 Бернської конвенції та/чи площ типів оселищ із Резолюції 4 Бернської конвенції. Реєстри видів і оселищ у зазначених резолюціях періодично доповнюються за пропозиціями сторін. В ідеалі, мережа Емеральд кожної країни має розроблятися на основі національної бази даних, яка містить в собі актуальні дані щодо поширення видів та оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції.

Таким чином, до мережі Емеральд не можна включити будь-яку територію, навіть якщо вона вже має природоохоронний статус, визначений національним законодавством держави, якщо ця територія не відповідатиме зазначеним вище критеріям.

Включення територій до мережі Емеральд відбувається з використанням так званого біогеографічного підходу. Біогеографічний підхід означає, що оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд для довгострокового збереження видів і оселищ проводиться в межах біогеографічних регіонів. Біогеографічний регіон – це територія з відносно однорідними екологічними умовами та подібними характеристиками. Поділ на біогеографічні регіони застосовується при проектуванні мережі Natura 2000 в країнах-членах ЄС та при проектуванні мережі Емеральд в інших країнах.

На території України представлено чотири біогеографічних регіони (рисунок 1.1): Континентальний (приблизно співпадає з Поліською та Лісостеповою природними зонами), Степовий (співпадає зі Степовою зоною та зоною субтропиків у Гірському Криму), Альпійський (Українські Карпати) та Паннонський, до якого входить рівнинна частина Закарпатської області.

Біогеографічні регіони України

Рисунок 1.1 – Біогеографічні регіони України

Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд для досягнення кінцевої мети мережі Емеральд – забезпечення довготривалого збереження видів та оселищ Бернської конвенції, що потребують спеціальних заходів захисту (і перелічені у резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції), також відбувається на біогеографічному рівні під час біогеографічних семінарів, які організовує

Секретаріат Бернської конвенції по мірі доповнення мережі Емеральд в різних країнах.

Основна відмінність підходів, які застосовуються при створенні мережі Емеральд та територій природно-заповідного фонду полягає у тому, що до мережі Емеральд включаються лише території, які важливі для збереження видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції в розрізі біогеографічних регіонів, а рішення про включення територій до мережі Емеральд, приймається лише на основі наукової інформації щодо присутності на таких територіях певної частки національної популяції видів чи площ оселищ із вищезазначених резолюцій, при цьому соціально-економічні, історичні, політичні та ін. обставини до уваги не беруться. Офіційне рішення про включення територій до мережі Емеральд приймається Постійним Комітетом Бернської конвенції за пропозицією держави – сторони Конвенції. Для кожної з територій мережі Емеральд у майбутньому буде розроблений менеджмент-план з метою збереження кожного з присутніх на його території видів та оселищ.

Може складатись враження, що мережа Емеральд охоплює лише невеликий перелік видів і оселищ, проте в дійсності, забезпечення їх охороною означатиме охорону практично всіх наявних в межах держави територій, що дійсно становлять цінність для охорони біорізноманіття.

1.2 Процедура формування Мережі Емеральд

У 2010 році Постійний комітет Бернської конвенції прийняв Критерії для оцінки національних списків запропонованих територій мережі Емеральд на біогеографічному рівні та процедуру перевірки та затвердження територій-кандидатів мережі Емеральд (Revised Criteria for assessing the National Lists of proposed Areas of Special Conservation Interest (ASCIs) at biogeographical level and procedure for examining and approving Emerald candidate sites). Цей документ є фундаментальною основою для ідентифікації та наукової оцінки територій,

запропонованих сторонами Бернської конвенції для включення у мережу Емеральд, у ньому процес створення мережі Емеральд описується трьома етапами:

Етап I: Країни визначають перелік присутніх у їх межах видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції та обирають потенційні території, які підходять для забезпечення їх довготривалого збереження і надсилають до Секретаріату Бернської конвенції базу даних, що містить наукову інформацію про запропоновані території; вони набувають статусу територій-кандидатів до включення у мережу Емеральд за рішенням Постійного комітету Бернської конвенції.

Етап II: Оцінка ефективності визначеної мережі територій Емеральд, що здійснюється за біогеографічними принципом: по кожному виду/оселищу для кожного біогеографічного регіону. Коли цінність територій, запропонованих до включення у мережу Емеральд, для збереження видів та/або оселищ науково визначена, території-кандидати до включення у мережу Емеральд подаються до Постійного комітету Бернської конвенції, який офіційно затверджує їх включення до мережі Емеральд.

Етап III: На національному рівні затверджується перелік територій, включених у мережу Емеральд та запроваджуються заходи по їх менеджменту та моніторингу під контролем національних органів влади.

Через біогеографічний процес оцінки пропонованих територій мережі Емеральд (етап II), може бути прийняте рішення щодо необхідності подальшої ідентифікації потенційних територій мережі Емеральд для забезпечення достатнього охоплення мережею Емеральд популяцій кожного з видів та достатньої площі рідкісних типів оселищ.

Коли території мережі Емеральд вже визначені державами, це не кінець роботи, а лише її початок, тому що державам рекомендується вживати ряд

заходів (через законодавство чи іншим чином), щоб забезпечити належне управління територіями мережі Емеральд.

Створення мережі Емеральд є динамічним процесом, який потребує регулярного оновлення інформації. Ключову роль у цьому процесі відіграє наукова робота, яка включає польові дослідження та збір актуальних даних про розповсюдження видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 і відображення цих даних у ГІС та на картографічних матеріалах.

Загальний опис етапів створення мережі Емеральд

- Подання пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд національними органами влади
- Перевірка якості бази даних Секретаріатом Бернської конвенції
- Номінація Постійним комітетом Бернської конвенції запропонованих територій офіційними територіями-кандидатами мережі Емеральд
- Біогеографічний семінар, спрямований на оцінку достатності запропонованих територій мережі Емеральд
- У разі необхідності, подання оновленої бази даних та / або додаткових пропозицій щодо територій для включення у мережу Емеральд
- Подача остаточних пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд до Групи експертів з охоронюваних територій та екологічних мереж (GoEPAEN) для обговорення і далі до Постійного комітету Конвенції
- Офіційне затвердження територій мережі Емеральд Постійним комітетом Бернської конвенції та включення їх до Мережі
- Затвердження територій Емеральд на національному рівні
- Впровадження заходів із управління, звітування та моніторингу
- Звітування по менеджменту територій мережі Емеральд

1.3 Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд

Мета створення мережі Емеральд полягає в забезпеченні довготривалого збереження видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції. Для досягнення цієї мети, зокрема, здійснюється оцінка достатності визначених територій Мережі. Оцінка бази даних мережі Емеральд на національному рівні повинна розглядатися як цикл, що складається з наступних етапів:

1. Подання пропозицій у вигляді бази даних національними органами влади до Секретаріату Конвенції з використанням Єдиного сховища даних (Common Data Repository) Європейської Екологічної Агенції (European Environment Agency);

2. Перевірка якості бази даних Секретаріатом Бернської конвенції з подальшим виправленням неповноти та помилок сторонами;

3. Номінація Постійним комітетом Бернської конвенції запропонованих територій офіційними територіями-кандидатами до включення у мережу Емеральд;

4. Попередня оцінка, проведена Європейським тематичним центром з біологічного різноманіття Європейської Екологічної Агенції (далі – ЕЕАЕТС/BD), достатності запропонованого переліку територій мережі Емеральд по параметрам вид (оселище) / країна / біогеографічний регіон);

5. Наукове обговорення на регіональному біогеографічному семінарі та оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд;

6. У разі необхідності, пропонування включення додаткових територій до мережі Емеральд та оновлення бази даних національними органами влади;

7. Подання виправленої / доповненої бази даних;

8. Подання остаточного списку територій мережі Емеральд до GoEPAEN для обговорення;

9. Подання остаточного списку територій мережі Емеральд до Постійного комітету Бернської конвенції для затвердження.

Оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд (далі – Оцінка) являє собою повторюваний процес. Висновки щодо недостатності національних пропозицій щодо включення територій до мережі Емеральд призведуть до необхідності пропонування нових територій до включення у неї або розширення затверджених раніше територій Мережі. З часом очікується розширення мережі Емеральд внаслідок поглиблення наукових знань та доповнення переліків видів і оселищ в резолюціях конвенції. У всіх випадках, повторно подані пропозиції щодо включення територій до Мережі будуть повторно оцінені з наданням оновлених висновків. Попередня оцінка достатності національних пропозицій щодо включення територій до Мережі є, по суті, науковою підготовкою до дискусій на біогеографічному семінарі. Вона виконується незалежною науковою установою (ЕЕА – ЕТС / ВД). Попередня оцінка ґрунтується на аналізі останньої версії бази даних, що подана країною та наукових відомостей, що знаходяться в розпорядженні ЕЕА.

Перед проведенням оцінки готується попередній довідковий перелік видів та оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції для кожного біогеографічного регіону кожної країни на основі актуальної наукової інформації, для того, щоб показати, для яких саме видів і оселищ кожна країна зобов'язана визначати територій мережі Емеральд.

Внесок у досягнення сприятливого стану збереження для певних видів або типів оселищ за допомогою визначення певного переліку територій мережі Емеральд буде залежати не тільки від внутрішньої якості цих територій, але також від інтенсивності поточних або запропонованих заходів збереження для кожного оселища або виду, включаючи дії поза визначеними територіями Мережі. Оцінка повинна ґрунтуватися на внутрішній вартості запропонованих територій для кожного виду та типу оселища, з огляду на їхній потенційний внесок у визначену мету збереження, тобто збереження чи відновлення видів та оселищ до сприятливого стану збереження (Favourable Conservation Status).

Зрозуміло, що чинники, які мають відношення до оцінки достатності визначених територій мережі Емеральд для кожного виду та типу оселища, сильно відрізнятимуться у кожному випадку. Взагалі, Сторони Конвенції мають нести пропорційну відповідальність, щоб для найбільш рідкісних оселищ та видів європейського інтересу була присутня висока частка їх ресурсів (популяцій видів або площ оселищ) у Мережі (у деяких випадках – навіть до 100 %), тоді як для тих, які є більш розповсюдженими, в Мережу буде включена нижча пропорція їх ресурсу (наприклад, 20 %).

Результатами попередньої оцінки є: 1) проекти Довідкових переліків для видів та оселищ (draft Reference Lists for species and habitats); 2) проект Детальних висновків (draft Detailed Conclusions). Ці документи є основою обговорень на біогеографічному семінарі. Для полегшення обговорення під час семінару вони оприлюднюються на веб-сторінці Бернської конвенції не пізніше, ніж за два тижні до семінару. Також оприлюднюються мапи для територій Емеральд по видах та оселищах у розрізі біогеографічних регіонів та країн. На таких мапах території мережі Емеральд позначаються різними кольорами та літерами, залежно від того, яка частка національного ресурсу популяції виду чи площі оселища знаходиться на кожній із запропонованих територій Мережі (D: незначна, C: 0-2 %, B: 2-15 %, A: 15-100 %).

Регіональні біогеографічні семінари організуються за участю всіх Сторін, представлених у регіоні (наприклад, Західні Балкани, Південний Кавказ тощо; біогеографічні семінари у 2015-2016 роках для України були проведені спільно з Молдовою, Республікою Білорусь та Російською Федерацією (остання не є стороною Бернської конвенції, а є лише спостерігачем, що розробляє мережу Емеральд за власним бажанням в межах Європейської частини РФ), за умови, що всі вони надали базу даних мережі Емеральд належної якості, яка дозволить оцінити достатність територій Мережі, як описано вище.

Під час біогеографічних семінарів (далі – семінарів) обговорюються: 1) проекти Довідкових переліків для видів та оселищ; 2) достатність визначених територій мережі Емеральд для забезпечення збереження кожного виду та оселища відповідно до узгоджених Довідкових переліків для видів та оселищ. Учасниками семінарів з оцінювання є делегація країни, представники Ради Європи, оцінювачі, НУО, незалежні експерти, спостерігачі.

Семінар проводиться у формі дискусії між зацікавленими сторонами, зазначеними вище, де мережа Емеральд оцінюється для кожного виду і оселища на рівні країни та біогеографічного регіону, відповідно до узгодженого Довідкового переліку для видів та оселищ.

Оцінки, які вказують на недостатність Мережі для збереження у довгостроковій перспективі тих чи інших видів та типів оселищ, є підставою додавати до неї нові території, у яких наявна висока частка національного ресурсу популяції виду / площі Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі) оселища. Варто зазначити, що навіть при оцінці SUF (яка означає, що Мережа є достатньою), є можливість вплинути на додавання нових територій для виду / оселища в Мережу, якщо будуть доступні нові наукові дані, які покажуть, що відомості про достатність мережі по цьому виду / оселищу потребують корекції у базі даних Мережі.

Результатом обговорень на семінарі є висновок про достатність / недостатність пропозицій щодо включення територій до Мережі для збереження кожного окремого виду та оселища, в розрізі біогеографічних регіонів та країн.

Оцінки також можуть бути комбінованими, наприклад «IN MOD/CD».

Висновки семінару оформлюються в документі під назвою Остаточні докладні висновки семінару (Final detailed conclusions of the seminar), в яких можуть бути зазначені території, які необхідно включити у мережу Емеральд для збереження певних видів або оселищ. Разом із Довідковими переліками для видів та оселищ (Reference Lists for species and habitats), ці документи за результатами

біогеографічного семінару оприлюднюються на веб-сторінці Бернської конвенції: <http://www.coe.int/en/web/bernconvention/meetings>.

Таблиця 1.1. Типи висновків (оцінок), що використовуються під час біогеографічних семінарів

Тип висновку	Значення висновку	Дія, яку необхідно здійснити після біогеографічного семінару
SUF	Sufficient	Мережа є достатньою, у додаванні нових територій до неї немає потреби
IN MAJOR	Insufficient major	Жодної території для виду / оселища на даний час в Мережі немає; мають бути додані території для виду / оселища
IN MOD	Insufficient moderate	Мережа недостатня, до неї мають бути додані нові території
IN MIN	Insufficient minor	Оселища / види мають бути додані до бази даних в існуючих територіях Мережі, але у додаванні нових територій немає потреби
CD	Correction of data	Інформація щодо виду / оселища в базі даних мережі Емеральд має бути скоригована / доповнена / видалена
Sci Res, SR	Scientific reserve	Точний висновок неможливий: потрібно провести дослідження / вирішити наукову проблему – інтерпретація оселища, суперечливість наявності виду тощо
Excl. Ref.	Delete from Reference List	Вид / тип оселища не представлений у країні і буде видалений зі списку видів / оселищ для країни, по яким проводиться оцінка

1.4 Участь громадськості у біогеографічних семінарах з оцінки достатності мережі Емеральд в Україні для охорони видів і оселищ

У 2015-2016 роках пройшов перший тур біогеографічних семінарів з оцінки достатності мережі Емеральд України для збереження у довгостроковій перспективі видів і оселищ із резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції.

Всі біогеографічні семінари (за винятком семінару по степовому біорегіону, де разом розглядались території України, Молдови та Російської Федерації), для України проводились разом із ще трьома країнами (Молдова, Білорусь, Російська Федерація), оскільки розробка мережі Емеральд в цих країнах проводилась в рамках спільної програми ЄС та Ради Європи «Мережа охоронюваних природних територій, Фаза II», а також по причині того, що межі

більшості вказаних вище біогеографічних регіонів, що розглядалися під час семінарів, охоплюють територію зазначених країн.

24-25 листопада 2015 у м. Мінськ (Білорусь) відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів птахів із Резолюції 6 Бернської конвенції. Особливістю даного біогеографічного семінару було те, що оцінка по кожному з видів птахів велася не у розрізі біогеографічних регіонів, а розглядалась територія кожної з країн у цілому. Делегації представників НУО на семінарі вдалося відстояти позицію, що для багатьох видів птахів розроблена в Україні Мережа є недостатньою й потребує розширення (зокрема, оцінки «IN MOD» отримали 6 видів).

11-13 травня 2016 року у м. Кишинів (Молдова) відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів тварин (крім птахів), рослин та типів оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської Конвенції в Континентальному, Альпійському та Паннонському біогеографічних регіонах. По багатьом видам позиція природоохоронців була підтримана незалежними експертами, які брали участь у семінарі від Секретаріату Бернської конвенції, що зобов'язує Україну у подальшому розширити Мережу для цих видів. Так, зокрема, були присуджені оцінки «IN MOD» у паннонському біогеографічному регіоні для 7 видів; у континентальному біорегіоні для 4 видів; «IN MAJOR» – Мережа повинна бути побудована з «нуля» для 1013 *Vertigo geyeri*; у альпійському біорегіоні: «IN MOD» – 1032 *Unio crassus*, 1898 *Eleocharis carniolica*, «IN MAJOR» – Мережа повинна бути побудована з «нуля» для 1014 *Vertigo angustior*.

6-8 вересня 2016 року в Києві відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності мережі Емеральд для охорони видів тварин (крім птахів), рослин та типів оселищ з резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції у Степовому біогеографічному регіоні. На семінарі було вирішено, що акваторії морів на ньому не розглядатимуться і що для них буде проведений окремий семінар

пізніше (на час публікації цієї книги дата та місце не визначені). Оскільки даний семінар проходив в Києві, як офіційна делегація, так і делегація НУО були, порівнюючи з попередніми семінарами, значно чисельнішими. Підсиленій експертами з багатьох таксономічних груп делегації НУО вдалося довести недостатність визначених територій Мережі для багатьох видів і оселищ. Так, лише для 40 % рослин була підтримана оцінка «SUF», натомість для більшості видів рослин, що розглядалися, Мережа була визнана недостатньою. Зокрема, оцінку «IN MOD» отримали 13 видів рослин. Для таких видів рослин, як 2116 *Schiverekia podolica* та 4097 *Iris aphylla ssp. hungarica*, що отримали оцінку «IN MAJ» мережа має бути побудована заново. Оцінку «IN MOD» отримали загалом 30 оселищ.

Таким чином, мережа Емеральд (Смарагдова мережа) України пройшла «перше коло» оцінки своєї достатності для збереження видів тварин, рослин та оселищ. Мережа є недостатньою, що має офіційне підтвердження у вигляді підсумкових оцінок трьох біогеографічних семінарів. Також лишилися невирішеними питання виділення Чорноморського біогеографічного регіону в Україні, збереження цілісних річкових систем, можливості розширення Мережі і надання їй вигляду саме поєднаної у просторі мережі.

23-24 травня 2018 року у Києві відбувся біогеографічний семінар з оцінки достатності визначених територій мережі Емеральд для збереження видів птахів. У фінальних висновках цього семінару отримали оцінки «IN MIN/CD» 6 видів; «IN MIN» 3 види; «IN MOD/CD» 34 види; «IN MOD» 8 видів; «IN MIN/IN MOD/CD» 6 видів.

2. Розвиток мережі Емеральд в Україні

2.1 «Тіньовий список» територій мережі Емеральд в Україні

18 листопада 2016 року Постійний комітет Бернської конвенції затвердив перелік територій мережі Емеральд, який для України включає 271 територію (до 2019 року до Мережі не вносились зміни). У 2016 році громадська природоохоронна ініціатива “Emerald – Natura 2000 in Ukraine” (до якої пізніше приєдналась і ГО «Українська природоохоронна група») розпочала розробку «тіньового списку» («shadow list») територій мережі Емеральд – переліку територій, які на основі наукових даних мають бути включені до мережі Емеральд в Україні. Практика підготовки «shadow list» громадськістю та науковцями застосовувалась, зокрема, під час розробки Мережі центральноєвропейських країн, таких як Польща, Словаччина, Сербія, тощо. Використання практики розробки «shadow list» відоме і для виділення територій в рамках інших міжнародних угод, наприклад, під час проектування водно-болотних угідь міжнародного значення згідно вимог Рамсарської конвенції. У Словаччині таким чином були доповнені також переліки ІВА-територій, екомережі тощо.

Перший етап розробки «shadow list» мережі Емеральд в Україні тривав з вересня 2016 року по серпень 2017 року; його результатом є підготовка обґрунтованих на основі наукових даних пропозицій щодо включення до мережі Емеральд в Україні нових 78 територій, інформація про які опублікована в кінці 2017 року у виданні «Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні». Крім того, було видано неофіційний адаптований переклад «Тлумачного посібника оселищ Резолюції 4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони». Крім того, за участі ГО «Українська природоохоронна група» біло підготовлено видання «Смарагдова мережа Донеччини», що містить

детальні описи територій, які пропонується включити до мережі Емеральд у межах Донецької області.

Перші запропоновані ініціативою «Emerald – Natura 2000 in Ukraine» території були офіційно включені до мережі Емеральд України наприкінці 2016 року, це – долини річок Десна, Снов та Сейм (у складі 8 об'єктів мережі Емеральд). Після того, було продовжено роботу по збору актуальних наукових даних для включення нових територій до мережі Емеральд в Україні. Фейсбук-сторінка ініціативи: <https://goo.gl/Bf1NrT>.

У 2017 році ГО «Українська природоохоронна група» зібрала команду професійних біологів, які впродовж 2018 року на основі опрацювання власних даних та літературних джерел, а також спеціально проведених польових досліджень, підготували пропозиції щодо включення 74 нових територій до мережі Емеральд України. Всі ці пропозиції були доопрацьовані спільно із Департаментом екомережі та природно-заповідного фонду Міністерства енергетики та захисту довкілля України, і більша їх частина у лютому 2019 року була передана Мінприроди до Секретаріату Бернської конвенції.

Окремим напрямком роботи є ведення бази даних поширення в Україні видів Резолюції 6 Бернської конвенції. База включає всю доступну інформацію про місця виявлення таких видів, їхню чисельність та стан популяцій із зазначенням авторів і джерел даних. Проміжні результати цієї роботи розміщені на спеціальному вебсайті: www.emerald.net.ua

Цей напрям роботи спрямований на досягнення наступних цілей: а) зібрати максимально повну Базу даних поширення видів Резолюції 6 Бернської Конвенції в Україні, що дозволить надати об'єктивну оцінку достатності наявної мережі Емеральд в нашій державі, а також виділити найбільш важливі території, що потребують першочергового включення у мережу Емеральд; б) на основі достовірної бази даних скласти перелік територій, що відповідають критеріям територій мережі Емеральд та встановити їхні оптимальні межі; в) забезпечити

ведення Бази даних, яка постійно доповнюється та вдосконалюється, що стане важливим підґрунтям для подальшої розробки менеджмент-планів територій Мережі.

2.2 Мережа Емеральд в Україні

Варто усвідомлювати, що ні мережа Емеральд, ні мережа Natura 2000 не є природоохоронною «панацеєю», а ще одним, в перспективі досить дієвим, інструментом охорони природи.

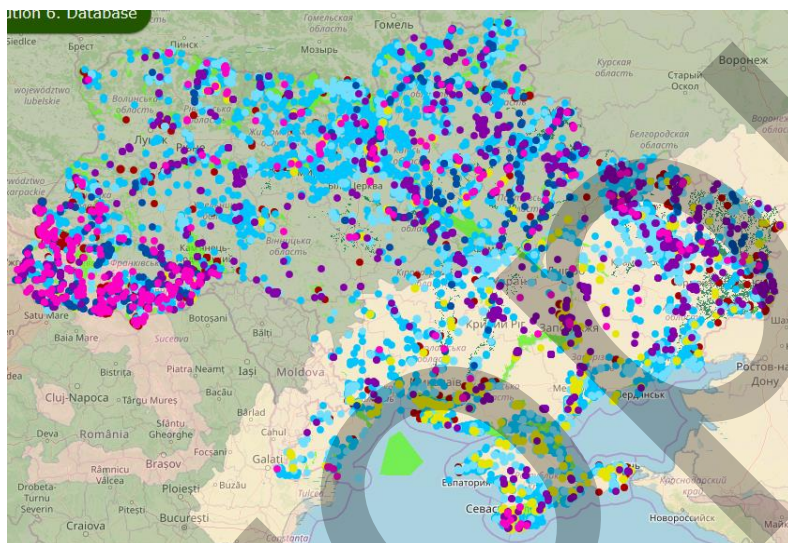

Рисунок 2.1 – Інтерактивний картографічний веб-застосунок «Смарагдова мережа України: база даних – Species of Resolution 6. Database».

Мережа, в її теперішньому варіанті, є недостатньою, розробленою на основі фрагментарних даних, по яких не можна отримати цілісне уявлення про поширення видів та оселищ із роздільною здатністю 4 та 6 по всій Україні. Також, на державному рівні не організовано послідовної роботи з інвентаризації та картографування поширення видів та оселищ із роздільною здатністю 4 та 6 по всій території країни та створення національної бази даних. Без проведення такої роботи неможливо достовірно оцінити співвідношення частки популяцій видів чи площ оселищ, що покриваються проектованою Мережею в межах країни і

спроєктувати Мережу, яка б відповідала встановленим критеріям щодо її достатності для забезпечення довготривалого збереження видів і оселищ.

Карта «Смарагдова мережа України: база даних – Species of Resolution 6. Database» (<http://carto-lab.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=4e00799196344c9c8ae624aa507570f0>) показує, де в Україні відомі місцезнаходження видів тварин і рослин, включених до Резолюції 6 Бернської конвенції, для яких створюються території Смарагдової мережі

В основі веб-застосунку є веб-карта, що складається із наборів веб-шарів.

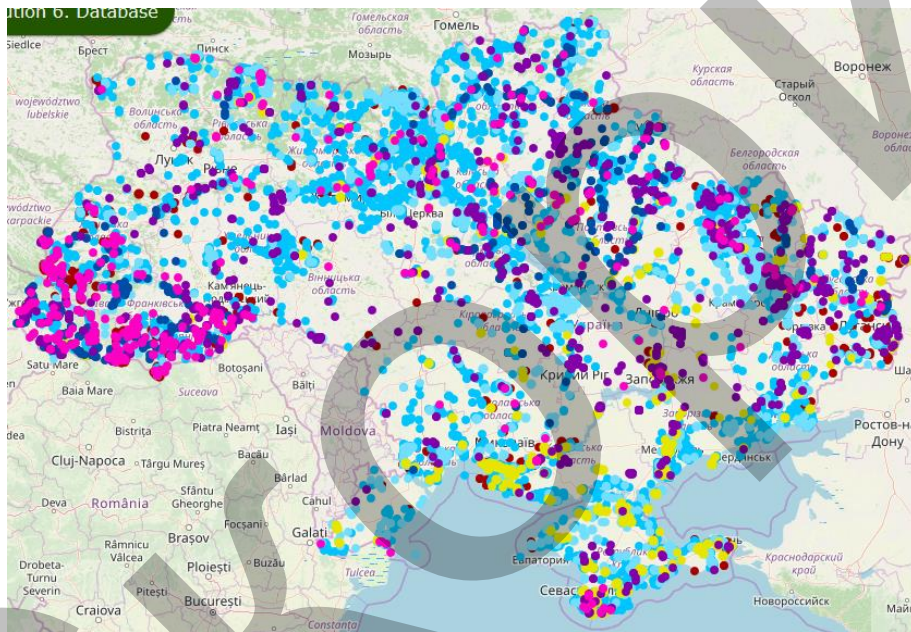

Рисунок 2.2 – Основний набір геоданих

Основний набір геоданих – місцезнаходження видів тварин (і рослин у перспективі). Місцезнаходження видів тварин позначені на веб-карті точками, колір яких залежить від належності до Групи:

- A - Amphibians (Амфібії)
- I - Invertebrates (Безхребетні)
- F - Fish (Риби)
- R - Reptiles (Рептилії)
- B - Birds (Птахи)
- M - Mammals (Ссавці)

Group A – Amphibians (Амфібії) – рожеві точки

Group I – Invertebrates (Безхребетні) – фіолетові точки

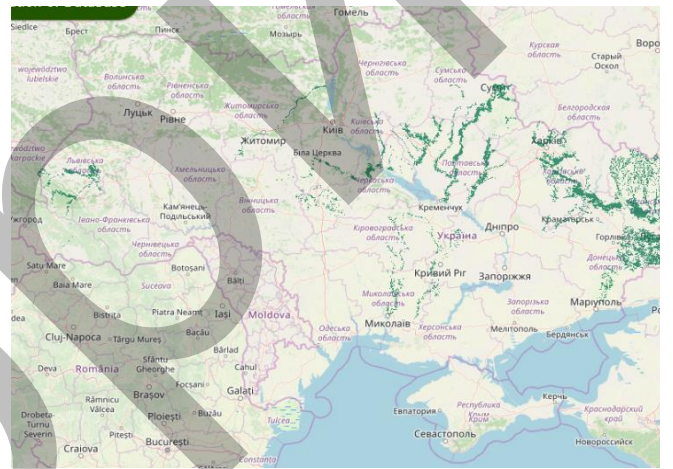
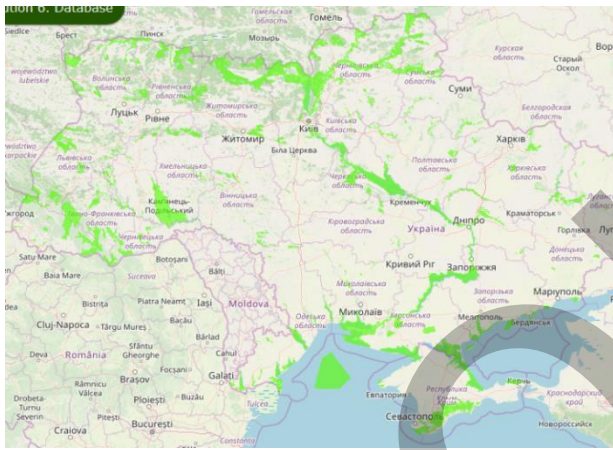
Group F – Fish (Риби) – темно-сині точки

Group R – Reptiles (Рептилії) – жовті точки

Group B – Birds (Птахи) – голубі і світло-сині точки

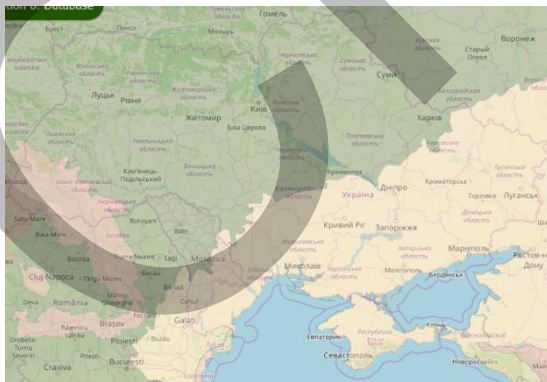
Group M – Mammals (Ссавці) – бордові точки

Додатковий набір геоданих:

- Adopted Sites (території, що отримали статус Мережі Емеральд)

- Shadow List (території, які запропоновані для отримання статусу Мережі Емеральд)

- Biogeographical regions (Біогеографічні регіони Європи)

Рисунок 2.3 – Додатковий набір геоданих

Станом на 4.12.2019 року до Смарагдової мережі включено 106 нових українських територій загальною площею 1475875 га.

Усі ці території є долинами річок, комплексами степових балок, боліт, дикими природними каньйонами. За незначним винятком, усі ці землі раніше не мали охоронного статусу. Відчутними є зміни на рівні окремих областей. Так, на Сумщині, Львівщині, Кіровоградщині та в Криму Смарагдових територій стало в півтора раза більше; на Донеччині їх площа подвоїлась, на Луганщині й Полтавщині – виросла в 2,5 рази, а на Харківщині їх стало вп'ятеро більше, ніж було раніше. Усі ці території важливі для рідкісних у Європі видів та природних оселищ. Дуже важливо, що чимало оселищ, наприклад, більшість степових, охороняються переважно в Україні, адже абсолютна більшість країн, які є сторонами Бернської конвенції, не мають степових територій. Степові поди, відслонення крейди та крейдянні бори були включені до Резолюції 4 за пропозицією України, оскільки в інших країнах Європи, окрім Росії, ці типи оселищ відсутні.

За результатами програми на 32-му засіданні Постійного комітету Бернської конвенції 30 листопада 2012 року 151 об'єкту ПЗФ України надано статус офіційно номінованого кандидата на вступ у Смарагдову мережу Європи. На сьогодні проводиться оцінка відповідності кожного об'єкта зі списку кандидатів на відповідність основним критеріям «територій особливого природоохоронного значення».

При цьому визначення та збереження територій Смарагдової мережі в межах України згідно з вимогами Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської Конвенції) та з урахуванням вимог Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, на сьогодні на законодавчому рівні не врегульовано.

На початку 2018 року Мінприроди було презентовано Проект Закону України «Про території Смарагдової мережі». Відповідно до Проекту Мінприроди визначає територію Смарагдової мережі після того, як Постійний комітет Бернської Конвенції проведе необхідні біогеографічні семінари та затвердить запропоновану територію Смарагдової мережі, шляхом занесення її до Переліку визначених територій Смарагдової мережі. Проект закону України від 30.11.2020 р. № 4461 Про території Смарагдової мережі. Цей Закон спрямований на виконання зобов'язань України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлює правові та організаційні засади визначення територій Смарагдової мережі та управління ними в Україні для збереження природних оселищ та видів фауни і флори, що підлягають особливій охороні, правові та організаційні засади оцінки впливу на території Смарагдової мережі у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на території Смарагдової мережі, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, правові та організаційні засади створення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони та використання природно-заповідного фонду, екологічної та Смарагдової мереж, збереження біорізноманіття.

2.3 Хто може користуватися Мережею Емеральд

Хто може користуватися: природоохоронні організації, науковці, органи влади. Створена задля збереження видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні. Смарагдова мережа формується у країнах, які не є членами ЄС, і є аналогічною до мережі Natura 2000, яка функціонує у країнах ЄС. Розробка Смарагдової мережі України розпочалася у 2009 році і триває досі. Наразі Смарагдова мережа в Україні включає близько 12% території країни, у тому числі чимало українських лісів.

2.4 Інструменти регулювання роботи смарагдової мережі

Основною передумовою для створення Смарагдової мережі є Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція), до якої приєдналися більшість країн Європи. Україна ратифікувала Бернську конвенцію у 1996 році. Одним із положень Конвенції, уточненим рядом подальших нормативних актів, стало створення мережі Територій Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI), які і є складовими Смарагдової мережі. Більш детально функціонування Смарагдової мережі прописане у ряді Резолюцій Бернської конвенції. Положення Бернської конвенції є обов'язковими для України, яка ратифікувала дану конвенцію. Тим не менше, українське законодавство, яке б регулювало роботу Смарагдової мережі в Україні, наразі відсутнє, хоча й активно розробляється.

2.5 Для чого потрібна, що зберігає, охороняє мережа

Мета Смарагдової мережі – забезпечити охорону оселищ та видів, наведених у Резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції, відповідно. Для прикладу, Резолюція 4 передбачає охорону таких оселищ, як ацидофільні дубові ліси чи букові ліси. Резолюція 6 включає чимало лісових видів, наприклад, білоспинного та трипалого дятлів. Таким чином, наявність на певній території видів та оселищ з Резолюцій є передумовою для створення території Смарагдової мережі.

Збереження оселищ та видів у межах Смарагдової мережі реалізується через біогеографічний підхід. Це значить, що оцінка достатності визначених територій Смарагдової мережі для довгострокового збереження видів і оселищ проводиться в межах біогеографічних регіонів. Територія України розподіляється між континентальним біогеографічним регіоном (приблизно співпадає із Поліською та Лісостеповою кліматичними зонами), степовим (співпадає із Степовою кліматичною зоною та зоною субтропіків у Гірському

Криму), альпійським (Українські Карпати) та паннонським біогеографічним регіоном, до якого входить рівнинна частина Закарпатської області.

2.6 Чи потрібні тоді об'єкти та території природно-заповідного фонду?

Смарагдова мережа функціонує паралельно з мережею об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) та не є тотожною. Смарагдова мережа створена з метою збереження видів та оселищ, які охороняються Бернською конвенцією. Об'єкти ПЗФ часто створюються з іншою метою. Відповідно, Смарагдові території можуть як перекриватись з наявними об'єктами ПЗФ, так і включати інші території. Які інструменти передбачає смарагдова мережа для охорони видів та оселищ? Згідно задуму, будь-яка територія Смарагдової мережі повинна мати план управління (менеджмент-план). Цей документ має встановлювати заходи, необхідні для збереження та підтримки видів та оселищ, які охороняються в межах Смарагдової території. Важливо зазначити, що необхідні заходи є адресними, спрямованими на усунення загроз стосовно конкретних видів та оселищ, і, таким чином, створення Смарагдових територій не означає встановлення режиму абсолютної заповідності (окрім випадків, коли суворий охоронний режим потрібний відповідному виду чи оселищу). Наприклад, якщо Смарагдова територія створена для охорони популяції трипалого дятла (на фото зверху), якому потрібні старі, всихаючі хвойні ліси, то обмеження на господарську діяльність не стосуватимуться листяних лісів у межах цієї території. Не дивлячись на те, що Бернська конвенція є обов'язковою для виконання в Україні, порядок розробки планів управління Смарагдовими територіями поки не передбачений національним законодавством. Таким чином, якісне управління Смарагдовими територіями буде можливе після прийняття відповідного національного законодавства.

Згідно положень Конвенції, Україна має зобов'язання з охорони Смарагдових територій. Таким чином, навіть до розробки менеджмент-планів

будь-які заходи, які загрожують Смарагдовим територіям, суперечать взятим зобов'язанням. Будь-хто має право надати інформацію про загрози Смарагдовим територіям до Бернської конвенції, а державні органи влади зобов'язані усунути такі загрози. Смарагдова мережа – корисний інструмент для охорони лісів. Використовувати його можна наступним чином:

1) Створення нових Смарагдових територій. Наявність лісових видів та оселищ Резолюцій 4 та 6 Бернської конвенції на певній території є передумовою для включення таких лісів до Смарагдової мережі. Відповідно, якщо за результатами біогеографічних семінарів певний вид або оселище визнані недостатньо охоронюваними, це є підставою для створення Смарагдової території. Для цього необхідно заповнити стандартну форму даних (Standard Data Form, SDF) та направити її відповідному органу влади. Створення нових Смарагдових територій потребує певних фахових знань, тому доступне переважно науковцям. Більш детальна інформація про створення нових Смарагдових територій наведена за посиланнями у кінці розділу.

2) Оскарження заходів у межах Смарагдових територій. Згідно Бернської конвенції, будь-яка діяльність, яка загрожує територіям Смарагдової мережі, є порушенням взятих Україною на себе зобов'язань. Як наслідок, виявлення такої діяльності може бути підставою для звернення до Бернської конвенції. Якщо органи Конвенції визнають загрозу суттєвою, українські органи влади будуть зобов'язані вжити негайних заходів з усунення загрози. Більше про оскарження у матеріалах за посиланнями у кінці розділу.

3) Розробка планів управління Смарагдовими територіями. Найбільш ефективний спосіб зберегти ліси Смарагдової мережі – долучитись до розробки планів управління (менеджмент-планів) Смарагдової території. Це чудова можливість для науковців та експертів, однак її реалізація буде доступною лише після прийняття відповідного законодавства.

3. Сучасний стан та досягнення Бернської конвенції

Бернська Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі

(англ. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats)

від 1979 року набула чинності першого червня 1982-го.

захист прав людини через охорону природи

B	Biodiversity	Біорізноманіття
E	Environmental challenges	Екологічні проблеми
R	Raising awareness	Підвищення обізнаності
N	Natural habitats	Природні місця проживання

3.1 B, Biodiversity, Біорізноманіття

Наша екосистема включає, приймає, містить тисячі тварин і рослин, що існують в тонкому балансі (який легко порушити)

Останні леопарди кавказького регіону

Леопарди і люди співіснували в Кавказькому регіоні з ранніх доісторичних часів. Однак в даний час, якщо ми відвідаємо певні райони Вірменії, Азербайджану та Грузії, ми можемо знайти тільки кілька леопардів, що залишилися. Більшість з них стали жертвами браконьєрства і втрати місця існування. У 2007 році представники урядів і експерти висунули «Стратегію збереження леопарда в Кавказькому екорегіоні», яка допомогла розробити план дій по захисту цього виду. Десять років по тому Стратегія була переглянута і показала, що леопард відновлює свою присутність в цьому районі!

Великі м'ясоїдні тварини, такі як леопард, особливо чутливі до присутності людини. Бернська конвенція спрямована на те, щоб виправити їх

критичну ситуацію, поки не стало надто пізно, використовуючи всі доступні інструменти і співпрацюючи з різними партнерами.

План для скопи

Колись скопа (*Pandion haliaetus*) була звичайним явищем на узбережжях Південної Європи, але зараз вона близька до зникнення. В основному це відбувається через руйнування людиною місць її гніздування. Таким чином, коли молоді скопи повертаються з африканської міграції, вони не можуть знайти місця для розмноження, і їх виживання знаходиться під загрозою. У 2016 році Постійний комітет Бернської конвенції представив План по збереженню і відновленню скопи. Він включає в себе будівництво штучних гнізд для молодих скоп і інтродукцію особин з Північної Європи. Ще рано оцінювати вплив цього плану, але є надія, ми дуже скоро побачимо, як скопа повернеться в наші небеса.

План полягає в тому, щоб створити стійкі популяції скопи протягом 20 років. Бернська конвенція, експерти та уряди країн, в тому числі африканських, працюватимуть разом, щоб це стало реальністю.

Новий світанок для бабок (стрекоз)

Бабки – важливий компонент екосистем водно-болотних угідь, оскільки вони харчуються іншими комахами і є джерелом їжі для птахів. На жаль, в даний час водно-болотні угіддя знаходяться під загрозою через зниження рівня води і забруднення, викликаного діяльністю людини, що загрожує бабкам, які залежать від води для розвитку личинок. Але це ще не все: інвазивні чужорідні види, такі як американські раки, поїдають личинки бабок, і їх популяція скорочується. З моменту свого заснування Бернська конвенція захищає шістнадцять видів бабок, перерахованих в Додатку II до неї.

Двома основними небезпеками для бабок в Європі є втрата середовища проживання і інвазивні чужорідні види. Боротьба з цими погрозами завжди була пріоритетом Бернської конвенції.

Ініціатива з великих м'ясоїдних тварин

Якщо ми попросимо вас назвати велику м'ясоїдну тварину, ви можете подумати про лева або тигра, але тут, в Європі, є і власний вид! На жаль, через відсутність здобичі і інших проблем ці вражаючі тварини зникли в багатьох областях, де вони були присутні в минулому. Щоб впоратися з цією ситуацією, в 1999 році члени Бернської конвенції об'єдналися з WWF для створення Європейської ініціативи по великим хижакам. З тих пір в рамках цієї ініціативи було вжито заходів та надано рекомендації щодо захисту таких видів, як рись, вовк і ведмідь. В даний час стан збереження багатьох з цих хижаків покращився, але зусилля повинні бути продовжені!

Великі м'ясоїдні тварини потребують особливої турботи для підтримки своєї життєво важливої ролі в екосистемах і, отже, збереження біорізноманіття. Бернська конвенція зобов'язується продовжувати боротьбу за одні з найбільш вразливих видів в Європі.

Порятунок рідкісної риби на річці Ду

Деякі європейські пейзажі, такі як звивиста річка Ду на кордоні між Швейцарією і Францією, містять унікальні види рослин і тварин. Середземноморський Nase (*Parachondrostoma toxostoma*) і Rhone streber (*Zingel asper*) – два рідкісних види риб, які можна зустріти тільки в цій річці. Однак вони знаходяться на межі зникнення через будівництво гребель, гідроелектростанцій або забруднення води. Саме це спонукало учасників Бернської конвенції у співпраці з регіональними та національними органами влади та недержавними організаціями закликати до розробки національного плану по збереженню річкових видів. В даний час докладаються зусилля для посилення цього заходу, і влада продовжує свою роботу по відновленню популяцій риб.

Конвенція необхідна для стимулювання політичних дій. Вона націлена на збереження біорізноманіття, тому що це допомагає нам підтримувати наші екосистеми. Таким чином, ми гарантуємо численні послуги, які надає нам здорова природа.

У білоголової качки є надія

Білоголова качка – вид, що знаходиться під загрозою зникнення в усьому світі. Однією з причин скорочення її європейської популяції була випадкова інтродукція американської рум'яної качки. Оскільки обидва види тісно пов'язані, вони можуть гібридизуватися, і це привело до майже зникнення європейських видів. Щоб запобігти цьому, Бернська конвенція мобілізувала і скоординувала зусилля в таких країнах, як Іспанія, Великобританія, Франція, Бельгія і Нідерланди, щоб слідувати її рекомендаціям з цього питання. Ці спільні зусилля увінчалися успіхом: більшість країн викоринили рум'яну качку, і тепер популяції білоголових качок поступово відновлюються!

Оскільки тиск на біорізноманіття не знає кордонів, Бернська конвенція є важливим інструментом для координації природоохоронних заходів, коли вони зачіпають різні країни.

Захищаємо наших пухнастих

Європейська норка десятиліття тому був звичайним мешканцем водноболотних угідь, поки його американський аналог не був завезений в Європу. Американська норка крупніше, може передавати деякі смертельні захворювання місцевим видам, а також конкурувати за їжу, середовище проживання і спаровування. Поки європейська норка програє битву за виживання і практично зникла з природного місця існування. Для вирішення цієї проблеми Конвенція прийняла Рекомендацію № 189, яка закликає уряди розробити плани викоринення американської норки, перешкоджати торгівлі тваринами і скоротити кількість норкових ферм.

Європейська норка є важливою частиною європейського природної спадщини, тому вона внесена в список суворо охоронюваних видів Бернської конвенції. Завдяки боротьбі з американськими інвазивними видами, його охоронний статус покращився.

Геть від бобра!

За кілька років багато видів, які колись були широко поширені по всій Європі, стало майже неможливо виявити. Як тільки вони викликали у людей інтерес до своєї економічної цінності, вони виявилися на межі зникнення. Це випадок європейського бобра, якого цінували за його хутро, а також за витяг кастореуму, речовини, що використовується в якості парфумерного барвника і харчової добавки. Але скорочення чисельності цього виду було руйнівним не тільки для самого бобра, але і для всієї його екосистеми водно-болотних угідь: оскільки бобри будують греблі, що утримують воду і відкладення, вони створюють ідеальне місце для життя багатьох інших видів. На щастя, Смарагдова мережа тепер захищає багато районів, в яких мешкає бобер, і це допомагає відновити його популяцію!

Бернська конвенція сприяє захисту місць проживання, а також окремих видів, оскільки всі вони важливі для функціонування всієї екосистеми.

Безпечний притулок для морських черепах-головаорізів

У затоці Тінес Кіпаріссіас (Греція) можна знайти один з основних пляжів, де мешкають черепахи *Caretta caretta*, яким загрожує небезпека. Територія має високий екологічний інтерес і є частиною Natura 2000, що гарантує її захист. Однак заходи по збереженню в регіоні не були адекватними, і в останні кілька років спаровування цієї черепахи постраждало. Це питання виявилось в результаті подачі скарги в Секретаріат Бернської конвенції, яка привела до видання спеціальних рекомендацій для влади країни. В цілому колективна робота Конвенції, неурядової організації (НУО) - заявника і дії, здійснені Європейським союзом, привели до визнання цієї ситуації урядом Греції та вжиття заходів. Контролюючи цю справу, Конвенція забезпечить зниження тиску на цей вид.

Охоронювані території розвиваються, тиск змінюється, і з'являються нові проблеми. Бернська конвенція здійснює моніторинг цих територій і забезпечує оновлення заходів по збереженню, коли це необхідно, щоб допомогти зупинити втрату біорізноманіття.

Повертаючись додому

Бородатий стерв'ятник є одним з видів, що найбільше перебуває під загрозою зникнення в Європі, і тому він строго охороняється Додатком II Бернської конвенції. Перша самка бородатого стерв'ятника, завезена в Альпи в 1989 році. Стерв'ятники грають вирішальну роль в своїй екосистемі: як стерв'ятники, вони харчуються кістками мертвих тварин і виконують функцію природних очисників. Самка, «Марія-Антуанетта», завезена в 1989 році – живий приклад успішного збереження. Вона брала участь в програмі розведення в Національному парку де ла Вануаз (Франція), яка зараз починає приносити хороші результати. У період з 2002 по 2015 рік тут народилося 28 бородачів, а 4 пари, що гніздяться влаштувалися в цьому районі!

Як і у випадку зі стерв'ятником, Конвенція завжди заохочує захист видів, що знаходяться під загрозою зникнення, сприяючи колективним зусиллям країн і організацій.

3.2 E, Environmental challenges, Екологічні проблеми

Зміна клімату, інвазивні види, шкідлива людська діяльність (антропогенний вплив)... природа завжди знаходиться під загрозою. С 1979 року Бернська конвенція старанно працює, щоб боротися з усіма загрозами природі.

Ведучий голос

За останні 40 років Бернська конвенція зіткнулася з низкою екологічних проблем, які погрожували природній спадщині в Європі. Конвент часто першим піднімає тривогу. Це був піонер в попередженні про грибок *Batrachochytrium*, патогені, нищівному місцеві популяції земноводних. Крім того, його провідна роль у боротьбі з інвазивними чужорідними видами була визнана такими НУО, як Birdlife International, за відновлення білоголової качки. Крім того, Конвенція була першою міжнародною організацією, яка запропонувала план дій по боротьбі

з незаконним вбивством птахів, який можна застосовувати у 50 країнах Європи та Африки!

У той час як старі екологічні проблеми все ще зберігаються і з'являються нові, Бернська конвенція завжди залишатиметься в авангарді зусиль Європи щодо збереження: співпраця та очікування більш безпечної, здорової і стійкої планети!

Останній твіт

Щороку з відходом літа багато європейських види птахів покидають свої гнізда в пошуках тепліших місць. Хіба не було б непогано простежити їх подорож по Європі? Ми могли б побачити наші європейські пейзажі з точки зору пташиного польоту, але ми також дізналися б неприємну правду: мільйони перелітних птахів були незаконно вбиті під час своєї подорожі. На жаль, це залишилося в значній мірі непоміченим широкою громадськістю, що призвело до того, що Бернська конвенція підвищила обізнаність з допомогою The Last Tweet. У цій спеціальній кампанії чотири різних мігруючих види розповіли про свою подорож в Твіттері, але для всіх з них останній твіт був трагічним. Їх поїздка раптово закінчилася до передбачуваного пункту призначення через дії людини. Сотні тисяч людей пішли за кампанією, яка мала великий соціальний ефект.

Всі ми повинні припинити незаконне вбивство птахів. Поширюючи інформацію за допомогою таких кампаній, як The Last Tweet, Бернська конвенція покликана закликати людей до дії.

Зв'язок зміни клімату та біорізноманіття

Проливні дощі, раптові урагани або посухи: зміна клімату створює нові проблеми для наших екосистем. Щоб протистояти їм, Бернська конвенція створила групу експертів, яка вивчає, як це явище може вплинути на біорізноманіття. Вони регулярно зустрічаються для обговорення шляхів поліпшення Рекомендацій Конвенції зі зміни клімату та забезпечення їх виконання національними урядами. Крім того, група просуває інформаційні

кампанії, щоб пояснити, як зміна клімату впливає на екосистемні послуги. Їх робота є ключовою для забезпечення того, щоб урядові експерти звітували і оцінювали прогрес політики адаптації, розглядали, як охоронювані території і види схильні до впливу зміни клімату, і працювали над пошуком рішень.

Бернська конвенція гарантує, що державні органи розуміють, що використання природних ресурсів має ретельно регулюватися. Особлива увага приділяється необхідності побудови товариств, які отримують вигоду від природних багатств планети стійким і поважним чином.

Якщо вам це подобається, створіть це!

Але чи знаєте ви, що папуга в Європі – це інвазивний вид, який конкурує за ресурси з місцевими видами та може переносити смертельні хвороби? Так, красиві екзотичні види, такі як папуга, спочатку були завезені в Європу в якості домашніх тварин, але тепер вони вторгаються в наші екосистеми і викликають безпрецедентну екологічну кризу. Щоб підвищити обізнаність про цю проблему, Бернська конвенція запустила кампанію по інвазивним штучно створеним видам. Під гаслом «Якщо вам це подобається, створіть це!». Ця дія була спрямована на те, щоб послати чіткий сигнал: єдиний відповідальний спосіб зберегти в будинку інвазивні види – це зробити їх самостійно! У кампанії взяли участь чотири популярних YouTube-художника, які поділилися своїми уроками, що демонструють, як створювати різні вироби для заміни культових інвазивних видів. Це також спонукало публіку створювати свої власні, і так народився, наприклад, фетровий папуга з кільцями з троянд. Він такий же красивий, як оригінал, але без шкоди для біорізноманіття!

Екологічні загрози повинні бути видні широкому загалу. Такі креативні кампанії, як «Invasive Crafted Species», прагнуть привернути увагу до важливої проблеми і спонукати людей щось з нею зробити.

Мислите нестандартно!

Усередині акваріумів таїться загроза. Ви не бачите її, але вона з'явилася в результаті торгівлі екзотичними саламандрами, щоб використовувати їх в якості домашніх тварин. Або разом з іноземним тритоном, якого вчені привезли для вивчення. Йдеться про гриби типу *Batrachochytrium salamandrivorans*, які смертельно небезпечні для європейських саламандр. Бернська конвенція була першою, хто попередив про цю проблему, випустивши кілька Рекомендацій з біобезпеки для вчених і власників домашніх тварин, а також запусивши велику комунікаційну кампанію: «Думай нестандартно». За допомогою серії плакатів і онлайн-акцій кампанія отримала широку популярність про негативний вплив торгівлі тваринами, туризму і досліджень на цих тваринах.

Навіть невеликі дії можуть мати драматичний ефект на види і екосистеми. Таким чином, нам необхідно підвищувати обізнаність з допомогою таких кампаній, як «Думайте нестандартно», щоб повернути більше людей.

Об'єднання сил заради птахів

Поряд з європейським щеглом, співочим дроздом і чорною шапкою, вільшанці загрожує незаконне полювання, лов і торгівля. Щоб протидіяти цій практиці, і після деяких початкових заходів, Бернська конвенція запустила амбіційний проект в 2013 році. Туніський план дій був узгоджений між декількома країнами і організаціями і включає серію юридичних, біологічних і заснованих на обізнаності дій по боротьбі з незаконним вбивством птахів з метою прийняття урядами. Хоча ця ініціатива повинна завершитися в 2020 році, загрози все ще існують, тому всі сторони Конвенції ухвалили підхід абсолютної нетерпимості, і буде запущена нова стратегічна програма з викорінення незаконного вбивства птахів.

За допомогою таких ініціатив Бернська конвенція спрямована на захист популяції диких птахів не тільки з екологічних причин, а й тому, що ці тварини представляють собою важливі освітні та культурні цінності для нинішнього і майбутніх поколінь.

Ви не самотні проти зміни клімату!

Екстремальні температури влітку. Комарі кишать на вулицях. Забруднене повітря, що утруднює дихання. Якщо ви живете в місті, можливо, ви помітили деякі наслідки зміни клімату. На щастя, ви не самотні! Біорізноманіття може допомогти нам впоратися з цими ефектами і навіть звернути їх назад. Наприклад, дерева очищають і охолоджують повітря, а деякі види, такі як кажани, харчуються шкідниками, такими як комарі. Але для цього ми повинні повернути природу в наші міста. Захист біорізноманіття важливо не тільки для збереження природної спадщини, а й для збереження нашого середовища проживання. Щоб привернути увагу громадськості до цієї проблеми, Бернська конвенція запустила кампанію «Не один».

Боротьба зі зміною клімату – ще одна причина продовжувати захищати біорізноманіття. Це було послання, поширене Бернською конвенцією в рамках кампанії «Не один». Чим більше людей буде залучено, тим здоровіше стануть наші міста!

Як ми можемо зупинити інвазивні чужорідні види?

Це питання стало періодично задаватися експертами з тих пір, як стали проблемою інвазивні чужорідні види (ІЧВ). Бернська конвенція була піонером в боротьбі з цією екологічною загрозою. З 1992 року Група експертів наполегливо працювала над пошуком і просуванням заходів по боротьбі з ІЧВ, а в 2003 році була прийнята Європейська стратегія по інвазивним чужорідним видам. Цей план включає превентивні заходи, такі як міжнародний чорний список загрозливих видів, і дії з підвищення обізнаності про ІЧВ, такі як сприяння освітнім програмам для різних аудиторій. Група експертів також випустила добровільні Кодекси поведінки по темам, пов'язаним з ІЧВ, таким як садівництво або полювання.

Європа – континент зі значною торговельною діяльністю, туризмом і транспортом, що робить інвазивні чужорідні види постійною загрозою.

Бернська конвенція різними способами спрямована на захист нашої природної спадщини від ІЧВ.

Керівництво по відповідальному полюванню

Полювання є частиною європейських традицій і культурної спадщини, особливо в сільських громадах. Мисливці можуть внести свій вклад в регулювання популяцій фауни і турботу про своє середовища проживання, але, якщо ця практика не контролюється, вона може завдати шкоди біорізноманіттю. Отже, він повинен поважати певні принципи і правила. Європейська хартія полювання та біорізноманіття покликана стати практичним інструментом сприяння стійкому полюванню і мисливському туризму. Ця ініціатива встановлює ряд принципів і керівництв по таким темам, як проблеми безпеки, освіти і обізнаність про дику природу, яким повинні слідувати мисливці для відповідального управління біорізноманіттям.

За допомогою цієї хартії Бернська конвенція сприяла співпраці між усіма зацікавленими сторонами для просування позитивного аспекту полювання в збереженні диких популяцій та їх середовищ існування.

Безпека понад усе

Є невидимий ворог, що спустошує європейські популяції саламандр і рептилій. Йдеться про *Batrachochytrium salamandrivorans*; грибок, що викликає смертельне інфекційне захворювання цих тварин. Азіатські земноводні були переносниками цієї хвороби, коли були завезені сюди в якості домашніх тварин. Але навіть якщо гриб оселився в Європі, все ж можна запобігти його зараження місцевими видами. Бернська конвенція закликала свої Договірні сторони поліпшити свою практику біобезпеки відповідно до наборів рекомендацій.

Хоча інвазивні чужорідні види являють собою одну з найбільш серйозних екологічних загроз, в разі азіатських амфібій недостатньо тільки контролювати сам вид. Стримування їх прихованих пов'язаних небезпек також життєво важливо для захисту місцевої фауни!

3.3 R, Raising awareness, Підвищення обізнаності

Збереження нашої природної спадщини вимагає не тільки рішень урядів, а також і громадян. Конвенція просуває участь людей у збереженні природи.

Уми за охорону природи

По всьому європейському континенту ми можемо знайти сотні різних видів і середовищ існування, кожен з яких має свої потреби в охороні природи. Щоб зрозуміти це, Бернська конвенція створює групи експертів з різних екологічних питань. Висновки їх досліджень і обговорень представлені у вигляді рекомендацій, які Бернська конвенція надає різним країнам підписникам. Багато успішних природоохоронних заходів стали результатом наполегливої роботи цих експертів по всій Європі. В даний час існує дев'ять активних груп експертів, які збираються для обговорення різних тем, таких як інвазивні чужорідні види, збереження великих м'ясоїдних тварин або захист земноводних і багато інших.

З моменту свого заснування Бернська конвенція розробила безліч кодексів поведінки і рекомендацій з охорони природи. Групи експертів є гарантією того, що кожне прийняте рішення підкріплюється строгим науковим і технічним досвідом.

Разом ми сильніші

Європейський континент простягається на десять мільйонів квадратних кілометрів, і значна частина цієї території має природну цінність, яку варто захищати. Турбота про цю величезну систему – непросте завдання, але, на щастя, Бернська конвенція не самотня! Багато НУО та інші екологічні організації об'єдналися з Конвенцією в цих зусиллях. На додаток до системи справ, Бернська конвенція провела спільні дії з іншими організаціями з таких тем, як захист птахів, що знаходяться під загрозою зникнення (BirdLife International) або боротьба з інвазивними чужорідними видами (Конвенція про біологічне різноманіття).

Бернська конвенція є прикладом багатосторонньої угоди між багатьма сторонами по всій Європі. Ця форма співпраці – потужний інструмент для збереження природи. Разом ми сильніші!

Всі голоси мають значення

Уявіть, що ви живете поруч з територією, що охороняється і виявляєте, що щось не так. Як ви могли підняти тривогу? Бернська конвенція дозволяє всім відправляти скарги на методи і проекти, які передбачають негативний вплив на навколишнє середовище. Вони ретельно оцінюються, і щороку Бюро і Постійний комітет приймають Рекомендації для конкретних країн, щоб уникнути нанесення збитку дикій природі, що охороняється. Таким чином можна відстежувати виконання Конвенції і оцінювати її мети. Більш того, це також сприяє співпраці між різними зацікавленими сторонами. Це відмінний приклад того, як демократична участь може бути застосована до охорони природи. З моменту впровадження цієї системи в 1984 році було оброблено близько 200 сигналів і скарг!

Бернська конвенція розглядає природну спадщину як загальне благо, яке необхідно зберігати. Ось чому це дає громадянам можливість підвищити свій голос і взяти участь в екологічних дебатах.

Перший камінь

Бернська конвенція була заснована в 1979 році державами-членами Ради Європи та деякими державами, які не є його членами. Його мета - зберегти європейську природу і заснована на трьох ключових цінностях: збереження дикої флори і фауни, співпраця між державами і захист зникаючих видів, особливо мігруючих. Протягом сорока років Бернська конвенція переслідувала ці цілі за допомогою різних інструментів, таких як Постійний комітет, який видає Рекомендації щодо належного збереження видів та місць існування, групи експертів, які стежать за виконанням, і через громадську систему для скарг на можливі порушення положення Конвенції.

Дика флора та фауна є частиною спадщини, переданого майбутнім поколінням. З моменту свого створення Бернська конвенція розробила понад 200 рекомендацій та перерахувала багато видів як охоронювані в боротьбі за збереження важливої спадщини в області біорізноманіття.

Немає іншого, як видра

Багато років тому євразійську видру (*Lutra lutra*) можна було побачити всюди в Західній Європі. В даний час його популяція скоротилася, і він вважається видом, що знаходиться під загрозою зникнення. Також буває, що видри можуть жити тільки на заболочених територіях, а й ці місця проживання перебувають під загрозою. Видри дуже чутливі до забруднення води промисловими відходами, їх незаконно вбивають мисливці або топлять у пастках для риби. Ці тварини також грають важливу роль в своїй екосистемі, оскільки вони знаходяться на піку харчового ланцюга, тому їх збереження є ключовим моментом для інших видів. Вони настільки життєво важливі, що вважаються ознакою добробуту довкілля!

Євразійська видра – прекрасний приклад тварини, що знаходиться під загрозою зникнення через діяльність людини. Оскільки метою Бернської конвенції є захист зникаючих видів і, що знаходяться під загрозою екосистем, ймовірно, немає кращої тварини для зображення цих цінностей.

Осетрові, річки і люди

Раніше осетрові були королями майже всіх річок і морів Європи. Але людська діяльність змінила це. Протягом десятиліть їх середовище проживання було змінено, і з них готували яйця, щоб отримати цінний продукт: ікру. Щоб виправити цю ситуацію, майже всі договірні сторони Бернської конвенції повинні були вжити заходів щодо збереження; потрібен був план за межами кордонів! Це сталося в 2018 році, коли Бернська конвенція разом зі Світовим фондом дикої природи і Всесвітнім товариством охорони осетрових породили Загальноєвропейський план дій по поверненню цих видів в наші води. Цей план

включав дії з підвищення обізнаності, націлені на різну аудиторію, і розробку довгострокових планів розведення.

Деякі види, що знаходяться під загрозою зникнення, такі як осетрові, мають широке поширення в ареалах проживання, і для забезпечення їх виживання їм необхідна прихильність всіх відповідних суб'єктів по всій Європі. Наріжним каменем для досягнення цієї мети є співпраця.

Загроза гідроелектростанцій

У 2015 році Guardian опублікувала статтю про спірне будівництво греблі в Північній Македонії. Однак для Бернської конвенції це була добре відома проблема з 2013 року, коли неурядова організація Eco-svest подала скаргу, що попереджає про будівництво багатьох гідроелектростанцій на території національного парку Маврово, кандидату природної території на приєднання до Смарагдової мережі і рай для біорізноманіття. У цьому районі мешкає сорок п'ять видів птахів, що охороняються Директивою ЄС про птахів, а також балканська рись, внесена МСОП в список, що «знаходяться під загрозою зникнення». Після цієї скарги Бернська конвенція випустила рекомендацію, що заохочує припинення проекту до тих пір, поки не буде проведена вичерпна оцінка ризиків. На сьогоднішній день більшість заводів не побудовано, але це все ще відкритий випадок, за яким Бернська конвенція уважно стежить.

Справа про національний парк «Маврово» потрапило в засоби масової інформації і привернула увагу всього світу через два роки після того, як Бернська конвенція розпочала роботу у цій справі. Це показує, наскільки важливо мати інструменти, які постійно відстежують і охороняють нашу природну спадщину.

Свій приклад має і Україна. 18 березня 2020 року Закарпатський адміністративний суд виніс рішення у справі оскарження висновку з оцінки впливу на довкілля будівництва вітрової електростанції (ВЕС) 120 МВт на Полонині Боржава на території Воловецького та Свалявського районів

Закарпатської області. Так відмінна у ОВД пояснюється тим, що зведення ВЕС на території Полонини Боржава матиме суттєвий негативний вплив на екосистеми Боржавського хребта та на всі компоненти природи (геологічну будову, ґрунти, води, рослинність, тваринний світ, рельєф місцевості, а також рідкісні види флори і фауни та оселища, що охороняються, і через наявність на цій території Смарагдової мережі, і на виконання законів про екологічну мережу та червонокнижні види), що є підставами визначити плановану діяльність недопустимою. Тобто бачимо, що включення територій до Смарагдової мережі зобов'язує користувачів більш ретельно відноситись до діяльності на таких територіях.

Поширення інформації в Інтернеті

Соціальні мережі дозволяють нам спілкуватися з мільйонами людей, незалежно від того, як далеко вони знаходяться. І Бернська конвенція це прекрасно розуміє. Протягом останніх 4 років сторінка Бернської конвенції в Facebook була інструментом підвищення обізнаності про важливість захисту біорізноманіття. На сторінці регулярно публікуються захоплюючі екологічні історії з сильним візуальним компонентом і важливі інформаційні кампанії по спірним темам, таким як незаконне вбивство птахів, інвазивні види і багато іншого. У профілю зараз більше 3600 передплатників, і їх кількість зростає! У тому ж році Бернська конвенція створила обліковий запис YouTube для розміщення навчальних відео та анімацій, і сьогодні вона має більше 10 000 переглядів!

Своєю онлайн-діяльністю Бернська конвенція прагне привернути увагу широкої громадськості та поширити інформацію про захист природи. поінформованість – це перший крок до залучення всіх в цю задачу!

Посадка насіння на майбутнє

Збереження – це довгостроковий захід, тому нам необхідно забезпечити його підтримку протягом довгого часу. Оскільки діти скоро почнуть піклуватися

про планету, навчання їх важливості охорони природи – це спосіб забезпечити продовження і посилення зусиль. З цією метою Бернська конвенція заохочує діяльність, яка наближає природу до молоді. Наприклад, в 2018 році Секретаріат Конвенції організував конкурс малюнків «Природа в місті», в ході якого діти малювали, відображаючи блага природи в містах. Просвітництво громадськості та пропаганда збереження видів та місць існування також є обов'язком Сторін відповідно до статті 3 Конвенції.

Однією з вимог для того, щоб стати Договірною Стороною Конвенції, є просування освіти та інформації з охорони природи. У Конвенції цьому приділяється особлива увага, оскільки освіта необхідна для забезпечення ефективних і довгострокових заходів по збереженню.

Час літнього табору!

Загрози навколишньому середовищу постійно змінюються; і тому заходи по збереженню необхідно постійно адаптувати до кожного новим сценарієм. Рішення – навчання протягом усього життя. Руйнування середовища проживання і руйнування гнізд логгерхедської черепахи в останні десятиліття викликає особливе занепокоєння в Європі. З цієї причини щоліта Конвенція разом з Кіпрським суспільством дикої природи організовує тренінг з моніторингу гніздування морських черепах в Акамасі (Кіпр). Цей літній табір дозволяє захисникам природи набути необхідних навичок і озброїтися інструментами для захисту черепах. Завдяки цьому навчанню і поліпшеному моніторингу, кількість гнізд черепах в цьому районі значно збільшилася і досягла понад 1300 в рік!

Освіта – одна з основ Бернської конвенції. За допомогою цих щорічних навчальних курсів і семінарів він спрямований на розширення можливостей захисників природи для більш ефективного захисту навколишнього середовища.

3.4 N, Natural habitats, Природні місця проживання

Від водно-болотних угідь до степів, від лісів до берегів моря – природне різноманіття Європи величезне! 40 років конвенція охороняє наше середовище проживання, в якій мешкають багато видів флори і фауни.

Визнання багатства природи

Європейський диплом про території, що охороняються (EDPA) видається Радою Європи охоронюваних територій, які мають життєво важливе значення і представляють виняткову цінність для збереження нашої природної та культурної спадщини в Європі. Це найдавніша сертифікація в Європі, і вона служить стимулом для європейських країн захищати ці важливі місця. Це також відповідальність, оскільки вона може бути знята, якщо не буде достатнього участі відповідальних властей. Після п'ятдесяти років захисту природних територій 29 європейських країн, які мають нагороджені території, підписали Пізанську декларацію у 2015 році, щоб підтвердити свою прихильність розробці цього Диплома.

Визнання цінності природних територій – перший крок до їх збереження. Оскільки це один із стовпів Бернської конвенції, європейський диплом Ради Європи – це інструмент, який варто зберігати ще п'ятдесят років!

Свій Диплом має і наша країна. 30 вересня 1997 року Карпатський Біосферний заповідник нагороджений Європейським дипломом про території, що охороняються.

Карпатський біосферний заповідник (КБЗ) загальною площею 58 035,8 га представляє майже все ландшафтне та біогеографічне різноманіття української частини Східних Карпат. Заповідник складається з восьми ізольованих масивів. Заповідні масиви розташовані на висоті 180 – 2061 м над рівнем о. в центральній та східній частинах Українських Карпат. Практично не порушені людською діяльністю тут представлені передгірські дубові гаї, гірський бук, змішані та смерекові ліси, субальпійські та альпійські луки з гірськими сосново-зеленими

вільховими моховими кривими лісистими місцевостями та скелясто-лишайниковими ландшафтами. Заповідник охороняє понад 1300 видів судинних рослин, 314 видів хребетних тварин та майже 3200 видів безхребетних. Тут також знайдено 201 вид рослин і грибів, 108 видів тварин, які занесені до Червоної книги України (2009). Також значна частина видів флори та фауни охоплюється міжнародними конвенціями про охорону природи, що діють в Україні: Бернська конвенція про збереження європейської дикої природи та природних середовищ існування – 284, Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин (CMS, Бонн) – 86, та Вашингтонська конвенція (CITES) – 67.

Майже 21 000 гектарів первісних букових лісів охороняються на території СВР як частина загальноєвропейського об'єкта світової спадщини ЮНЕСКО "Стародавні та первісні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи" (з 2007 року), включаючи Угольсько-Широколужанський заповідний масив СВР, який є найбільшим первісним буковим лісом в Європі.

Три водно-болотні угіддя з території заповідника є кандидатами на статус рамсарських ділянок (Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя). Карпатський біосферний заповідник з 2016 року є частиною Смарагдової мережі Європи.

15-та мета

Основні екологічні проблеми, такі як зміна клімату або деградація середовища проживання, загрожують життєздатності нашої планети. Для вирішення цих та інших глобальних проблем Організація Об'єднаних Націй встановила сімнадцять цілей, відомих як цілі в галузі сталого розвитку, які повинні бути досягнуті до 2030 року. 15-я мета – захистити життя на суші, і Бернська конвенція повністю її дотримується. Для досягнення цієї мети Конвенція тісно співпрацює з Європейським і середземноморським угодами про основні небезпеки (EUR-OPA), щоб допомогти дослідницьких програм в посушливих регіонах і інших місцях, яким загрожують лиха, такі як посуха або

повені. Крім того, Конвенція співпрацює з Європейською ландшафтною конвенцією для відновлення сильно пошкоджених територій, таких як прибережні або промислові райони.

Сімнадцять цілей в галузі сталого розвитку та постулати Бернської конвенції поділяють мету забезпечити стійке майбутнє для нашої планети. Таким чином, Конвенція разом з декількома організаціями буде продовжувати боротися за їх досягнення.

Захист будинків

Екологічне значення деякого ландшафту на перший погляд може залишитися непоміченим, але це далеко від реальності. Наприклад, Тарутинський степ на Україні, і це одна з найбільших екосистем такого типу, де мешкає безліч зникаючих видів, в тому числі одна з останніх популяцій березової миші. Однак протягом десятиліть ця природна територія сильно постраждала від використання у військових і сільськогосподарських цілях. На щастя, в 2012 році степ отримала статус, що охороняється в рамках дій Бернської конвенції. Тепер служба секретаріату Конвенції дозволяє здійснювати постійний моніторинг, а також територія тепер включена в Смарагдову мережу!

Цей приклад показує, наскільки інструменти, передбачені Бернською конвенцією, важливі для захисту середовищ існування та видів, які вони містять.

Новий союзник приєднується до Смарагдової мережі

Андорра – невелика країна, розташована в центрі Піренейів. Тут знаходяться одні з найвищих гір в Європі і дуже багаті долини, розташовані недалеко від Середземного моря і Атлантичного океану. Оскільки ця країна має природну спадщину, яку варто захищати, ця країна приєдналася до Бернської конвенції в 2000 році. З тих пір Андорра і Конвенція співпрацюють, щоб поліпшити збереження середовища існування та видів в цій країні. Нарешті, після майже двох десятиліть наполегливої роботи Андоррі вдалося запропонувати два сайти Emerald Network. Разом вони складають більше 8% території країни!

Одним із стовпів Бернської конвенції є співпраця між державами в галузі охорони навколишнього середовища. Це було б неможливо без довгострокової прихильності таких країн, як Андорра.

Порятунок дерев для захисту птахів в Ісландії

У 2002 р Бернська конвенція зазначила, що деякі проекти заліснення можуть мати негативний вплив на райони гніздування охоронюваних видів птахів. Щоб уникнути цього, Постійний комітет Бернської конвенції прийняв Рекомендацію № 96 про заохочення заліснення районів, що погіршуються, намагаючись уникнути впливу на довкілля птахів. Чотирнадцять років потому Бернська конвенція об'єдналася з АЕВА (Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів) з місією з аналізу прогресу, досягнутого ісландським урядом у перегляді свого плану заліснення. Незважаючи на те, що вони підтвердили деякі поліпшення, ще належало виконати певну роботу, тому була прийнята Рекомендація № 190, щоб просити уряд Ісландії прискорити реалізацію стратегії відповідального лісового господарства.

Місії на місцях життєво важливі для перевірки дотримання Рекомендацій і забезпечення збереження природних територій з плином часу. При необхідності спостереження може тривати протягом багатьох років.

Природа під охороною; природа нагороджена

Деякі європейські природні території є домом для багатьох видів флори і фауни, в той час як інші також є винятковими за своєю культурною цінністю. Національний парк Пік-Дистрикт в Великобританії поєднує в собі і те, і інше! Його великі пасовища рясніють безліччю видів птахів і кажанів, і він зберігає багату археологічну спадщину. Ця природна територія була однією з перших, нагороджених Європейським дипломом охоронюваних територій в 1966 році, визнавши її незамінну цінність. Крім того, велика частина парку Пік Дистрикт включена в мережу Natura 2000 для забезпечення збереження його природного багатства.

Європейське середовище проживання володіє безліччю особливостей, які варто захищати. Бернська конвенція гарантує, що наші природні території залишаться такими, якими вони були для наступних поколінь.

Emerald Viewer: природа на відстані одного кліка

У п'ятнадцяти Договірних сторонах, що реалізують Смарагдову мережу, Бернська конвенція здійснює моніторинг багатьох природних територій, в кожній з яких знаходяться різні види, що знаходяться під загрозою зникнення, і місця проживання, які потребують особливих заходів захисту. Це результат колективної роботи національних органів влади, місцевих експертів, НУО та Бернської конвенції. В ході цього процесу створюється багато цінних даних, але вони залишалися недоступними до тих пір, поки не був встановлений Emerald Network Online Viewer. Тепер цей інструмент дозволяє отримати доступ до будь-якого із запропонованих, потенційних і затверджених сайтів Emerald Network, а також отримати повний список видів і середовищ існування. Таким чином, вчені, політики або вчені можуть отримати користь з цих корисних знань.

Запустивши цей інструмент, Конвенція забезпечила вільний доступ до всіх зібраних даних. Це дозволяє більш демократично брати участь у збереженні природних об'єктів Смарагдової мережі.

Новий претендент

У південному регіоні Базіліката (Італія) ви можете знайти одну з визначних пам'яток нашої європейської природної спадщини: регіональний парк Галліполі Коньято. Цей парк включає в себе безліч різних середовищ, від лугов до пісковикових скель, а також чотири ділянки Natura 2000 з більш ніж 300 видами флори і фауною, що охороняється, такими як європейська дика кішка або євразійська видра. Природні багатства такого масштабу вимагають додаткових заходів захисту. Так, італійський уряд недавно подало заявку на отримання європейського диплому про охоронювані території, який незабаром буде оцінений.

Європейський диплом підтверджує цінність природних територій і управління ними. Це доводить, що через 50 років диплом став ще жвавіше, ніж будь-коли раніше!

Гуси і вітряна ферма

Червонозобий гусак, вимираючий вид птахів, занесений до Червоного списку МСОП як вразливий. Цей перелітний птах гніздиться в арктичній Сибірі і в основному зимує в болгарському місті Балчик на північно-західному узбережжі Чорного моря. У 2004 році кілька НУО скаржилися на плани побудувати в цьому місці вітряну електростанцію, яка завдала б шкоди цьому місцю зимівлі. З тих пір Бернська конвенція випустила кілька рекомендацій і направила експертів для оцінки ситуації на місці. Сьогодні це все ще нерозкрите справа, і воно навіть дійшло до Європейського суду.

Серед усіх європейських природних середовищ існування є такі, які тісно пов'язані з виживанням видів. Тут збереження довкілля означає порятунок гусей, що робить це пріоритетом Бернської конвенції.

4. Природно-заповідний фонд України в Луганській області

Природно-заповідний фонд Луганської області, згідно кадастрової карти України представлено в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1 – Природно-заповідний фонд Луганської області (згідно кадастрової карти України)

№	Назва об'єкту	Значення об'єкту	Категорія об'єкту	Тип об'єкту	Площа об'єкту, га	Адреса об'єкту
1	Ландшафтний заказник «Самсонівська заводь»	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	310	Лизинська с/р, Білокуракинський район
2	Ландшафтний заказник Кам'янський	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	515,46	Новопсковський р-н, Кам'янська с/р
3	Ландшафтний заказник "Донцівський"	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	298,5	Новопсковський р-н
4	Ботанічний заказник "Новорозсошанський"	Місцеве	Заказник	Ботанічний	135,36	Новопсковський р-н
5	Ботанічна пам'ятка природи "Новочервоненська"	Місцеве	Пам'ятка природи	Ботанічна	194,35	Троїцький район
6	Ландшафтний заказник «Нижній суходіл»		Заказник	Ландшафтний		
7	Національний природний парк «Святі Гори»*	Загально-державне	Національний природний парк		40605,5	
8	Лісовий заказник «Веселогірський»		Заказник	Лісовий	94,67	Веселогірська сільська рада
9	Ботанічна пам'ятка природи "Ганнівський ліс"	Місцеве	Пам'ятка природи	Ботанічна	450	Перевальський район
10	Лісовий заказник Луганський	Місцеве	Заказник	Лісовий	1340,27	м. Луганськ
11	Ботанічний заказник "Кошарський"		Заказник	Ботанічний	215	Антрацитівський р-н

* - Донецька область, лише невелика частина у Луганській області.

Природно-заповідний фонд Луганської області становить 138 територій, які розташовані на площі понад 72 тис. га. Він представлений заповідними територіями різних категорій, що створені для охорони рідкісних і типових, унікальних та мальовничих територій та ландшафтів, популяцій рослин і тварин, водних джерел. На цих землях встановлений обмежений режим природокористування, заборонено втручання, яке може призвести до руйнації природних комплексів та їхніх компонентів.

Станом на 2014 рік до складу природно-заповідного фонду Луганської області входять: 1 національний природний парк, 1 природний заповідник, 1 регіональний ландшафтний парк, 45 заказників, 18 заповідних урочищ, 61 пам'ятка природи, 7 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Кількість об'єктів і територій ПЗФ за останнє десятиліття зросла на 40 %, а їхня площа – майже у 5 разів. Для порівняння: ПЗФ області за даними до 2000 року становив 101 об'єкт загальною площею 14,2 тис. га, в тому числі: 1 природний заповідник (Луганський Державний заповідник), 25 заказників, 15 заповідних урочищ, 52 пам'ятки природи, 8 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Території та об'єкти ПЗФ загальнодержавного значення

Національні природні парки – Кременські ліси

Природні заповідники – Луганський природний заповідник НАН України; включає 4 відділення: Стрільцівський степ, Провальський степ, Придінцівська заплава (або Станично-Луганський заповідник), Трьохізбенський степ.

Заказники – Юницький (або «імені Юницького») – ботанічний заказник, Церковний ліс – лісовий заказник.

Пам'ятки природи – Конгресів яр, Айдарська тераса.

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – Гостра могила (Луганськ), Парк «Дружба».

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України загальна площа ПЗФ у луганській області складає 3553,61 га. Відповідно до ст. 36 Закону України «Про державний земельний кадастр» держава забезпечила доступ до основних даних державного земельного кадастру. В публічній кадастровій карті можна знайти інформацію про кадастровий номер земельної ділянки, її межі, площу, форму власності, цільове призначення, згідно із класифікатором. За даними інтернет джерел, вікіпедія близько 72 000 га. Логічно постає питання, чому не відображаються на карті інші території (окрім даних таблиці 4.1), такі як: Національні природні парки – Кременські ліси, природні заповідники – Луганський природний заповідник НАН України; включає 4 відділення: Стрільцівський степ, Провальський степ, Придінцівська заплава (або Станично-Луганський заповідник), Трьохізбенський степ; заказники – Юницький (або «імені Юницького») – ботанічний заказник, Церковний ліс – лісовий заказник, пам'ятки природи – Конгресів яр, Айдарська тераса та інші території. Хоча для Донецької області, наприклад, Національний природний парк «Святі Гори», відображається на карті.

Однак за паспортом Луганської області, оприлюднені наступні дані:

Природно-заповідний фонд Луганської області нараховує 202 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 94,102 тис. га, з них 12 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 14,128 тис. га та 190 – місцевого значення площею 79,666 тис. га. На підконтрольній українській владі території розташовано 139 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 75,757 тис. га, в тому числі 11 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 13,716 тис. га та 128 – місцевого значення площею 62,040 тис. га, відсоток заповідності складає 3,98 %. Проводиться робота щодо заповідання цінних лісових ландшафтів і природних об'єктів з метою створення нових територій та об'єктів природнозаповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення на

території області. Підписано проєкт створення території Національного природного парку «Кремінські ліси», який оголошено Указом Президента України «Про створення національного природного парку «Кремінські ліси». На підконтрольній українській владі території функціонують 8 державних лісогосподарських підприємств, які ведуть лісогосподарську діяльність на площі 238,12 тис. га. У 2019 році ними створено 763 га лісових культур, в т. ч. лісорозведення – 550 га, природне поновлення лісу – 201 га. Лісогосподарськими підприємствами, що належать до сфери управління Луганського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України, відтворено лісів на площі 848 гектар.

5. Смарагдова мережа України в Луганській області

Смарагдова мережа Луганської області, згідно кадастровій карти України (онлайн-ресурсу Emerald) представлено в таблиці 5.1.

Таблиця 5.1 Смарагдова мережа Луганської області, згідно кадастровій карти України

Код території	Назва території	Площа, га	Кіл. видів птахів	Кіл. інших видів	Кіл. типів природних оселищ	Біогеографічний регіон
1	2	3	4	5	6	7
UA0000020	Luhanskyi Nature Reserve	5417	35	35	23	Степовий
UA0000029	Sviati Hory	43437	59	30	26	Степовий
UA0000068	Bilovodskyi Regional Landscape Park	14006	37	17	11	Степовий
UA0000069	Kreminski Lisy	18240	27	31	19	Степовий
UA0000070	Kreidiani Vidslonennia Zakaznyk	30	14	8	4	Степовий
UA0000076	Elba Zakaznyk	761	16	6	5	Степовий
UA0000078	Sukhodilskyi Regional Landscape Park	3058	34	14	4	Степовий
UA0000079	Dobrianski Hory Zakaznyk	117	17	3	3	Степовий
UA0000080	Kreidiani Skeli Zakaznyk	98	11	6	4	Степовий
UA0000081	Lisne Zakaznyk	272	20	4	3	Степовий
UA0000195	Vedmezhanaka	10124	39	8	5	Степовий
UA0000198	Balakyrivskyi	417	21	6	6	Степовий
UA0000199	Novobilskyi	3974	30	9	6	Степовий
UA0000209	Stanychno-Luhanskyi	12158	58	23	22	Степовий
UA0000218	Naholny Kriazh	4445	37	8	6	Степовий
UA0000220	Kamiansko-Dontsivskyi	3569	34	9	6	Степовий
UA0000221	Vitrohonskyi	756	20	9	2	Степовий
UA0000225	Oleksandropilskyi	1068	18	7	5	Степовий
UA0000226	Svativskyi	2833	25	12	7	Степовий

Продовження таблиці 5.1.

1	2	3	4	5	6	7
UA0000227	Nyzhnoduvanskyi	1595	24	8	6	Степовий
UA0000313	Aidar river valley	117237,4	2	11		Степовий
UA0000315	Siverskyi Donets river valley in Luhansk oblast	134903,3	4	8		Степовий
	Всього	335078,7				

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України (та онлайн-ресурсу Emerald) загальна площа території Смарагдової мережі у луганській області складає 335078,7 га, без врахування Національного природного парку «Святі Гори», основна частина якого знаходиться у Донецькій області.

Далі наведемо дані, коли території смарагдової мережі отримали статус (прийняття) Території Особливого Природоохоронного Інтересу (ASCI = Смарагд). Основна частина територій була прийнята у 2016 році: Luhanskyi Nature Reserve (Луганський природний заповідник), Sviati Hory (Святі гори), Bilovodskyi Regional Landscape Park, Kreminski Lisy, Kreidiani Vidslonennia Zakaznyk, Elba Zakaznyk, Sukhodilskyi Regional Landscape Park, Dobrianski Hory Zakaznyk, Kreidiani Skeli Zakaznyk, Lisne Zakaznyk, Vedmezhanka, Balakyrivskyi, Novobilskyi, Stanychno-Luhanskyi, Naholny Kriazh, Kamiansko-Dontsivskyi, Vitrohonskyi, Oleksandropilskyi, Svativskyi, Nyzhnoduvanskyi.

На час написання роботи на онлайн-ресурсі The Emerald Network Viewer за посиланням Emerald Network - General Viewer (europa.eu) території UA0000313 Aidar river valley та UA0000315 Siverskyi Donets river valley in Luhansk oblast мають статус Території Особливого Природоохоронного Інтересу (ASCI = Смарагд) з 2020 року.

6. Емеральд - стандартна форма для районів особливої охорони (ASCI =
Ізумрудні (смарагдолві) території)

Стандартну форму для районів особливої охорони (ASCI = Ізумрудні (смарагдолві) території) розглянемо на прикладі Луганського природного заповідника. Проаналізуємо дані, які наведені в формі, тобто яка інформація має місце бути сформована для отримання статусу Території Особливого Природоохоронного Інтересу.

Код території: UA0000020

Назва території: Luhanskyi Nature Reserve (Луганський природний заповідник)

Площа, га: 5417

Кількість видів птахів: 35

Кількість інших видів: 35

Кількість типів природних оселищ: 23

Біогеографічний регіон: Степовий

Дата, коли запропоновано в якості Території Особливого Природоохоронного Інтересу (ASCI=Смарагд): 2009-08. Дата прийняття в якості кандидата ASCI: 2013-12. Дата прийняття як ASCI: 2016-11.

Біогеографічний регіон – степовий (100%)

Cover – площа покриття, га (у випадку печер, включених в типи оселищ A1.44, A3, A4 і H1, вводиться кількість печер, якщо не можна оцінити їх площу). Варто пам'ятати, що усі десяткові знаки мають відділятися крапкою «.», оскільки коми програма не прочитає, що призведе до видачі помилкових значень і невірних цифр в кінці створення форми.

Data quality (Якість даних): G = «Добра» (наприклад, на підставі польових досліджень); M = «Середня» (наприклад, на основі часткових даних з їх екстраполяцією); P = «Погана» (наприклад, груба оцінка).

Таблиця 6.1. Оселища з Резолюції 4 Бернської конвенції

Resolution 4 Habitat type Тип середовища існування			Site assessment Оцінка території			
Code Код	Cover (ha) площа покрит- тя, га	Data quality Якість даних	A/B/C/D	A/B/C		
			Repres- entativity Репрезен- тативність	Relative Surface відносна поверхня (оцінка поширеності)	Conservation стан збереження	Global глобальність (глобальна оцінка)
1	2	3	4	5	6	7
C1.223 Floating <i>Stratiotes aloides</i> rafts Вільноплаваючі скупчення	1	P	A	C	A	C
C1.225 Floating <i>Salvinia natans</i> mats Вільноплаваючі килимки	1	P	A	C	A	C
C1.3411 <i>Ranunculus</i> communities in shallow water Угруповання водяних жовтеців на мілководдях	0,1	P	A	C	A	C
C1.3413 <i>Hottonia palustris</i> beds in shallow water Зарості <i>Hottonia palustris</i> на мілководдях	0,1	P	A	C	A	C
C1.67 Turlough and lake-bottom meadows Турлоги та луки озерного дна	0,5	P	B	C	A	C
D5.2 Beds of large sedges normally without freestanding water Зарості крупних осоки переважно без застою води	0,02	P	A	C	A	C
E1.9 Open non-Mediterranean dry acid and neutral grass- land, including inland dune grassland Незімкнені несердземноморські сухі кислі та нейтральні трав'яні угруповання, у тому числі континентальні трав'яні угруповання на дюнах	2400	M	A	B	A	C
E2.2 Low and medium altitude hay meadows Рівнинні та низькогірні сінокосні луки	50	P	A	C	A	C
E3.4 Moist or wet eutropic and mesotrophic grassland Мокрі або вологі евтрофні і мезотрофні луки	5	P	A	C	A	C

Продовження таблиці 6.1.

1	2	3	4	5	6	7
E5.4 Moist or wet tall-herb and fern fringes and meadows Мокрі або вологі високотравні та папоротеві узлісся і луки	0,5	P	A	C	A	C
F3.247 Ponto-Sarmatic deciduous thickets Понтично-сарматські листопадні чагарники	370	P	A	B	A	C
F9.1 Riverine scrub Прирічкові чагарники	5	P	A	C	A	C
G1.11 Riverine Salix woodland Прибережні вербові ліси	13,2	G	A	C	A	C
G1.21 Riverine Fraxinus - Alnus woodland, wet at high but not at low water Прирічкові ясенєво-вільхові ліси зі змінним зволоженням	1	P	C	C	A	C
G1.22 Mixed Quercus-Ulmus-Fraxinus woodland of great rivers Мішані дубово-в'язово-ясеневі ліси великих річок	178	G	A	C	A	C
G1.3 Mediterranean riparian woodland Середземноморські прибережні ліси	15,1	G	A	C	A	C
G1.414 Alnus swamp woods not on acid peat Заболочені вільхові ліси на некислому торфі	15	G	A	C	A	C
G1.7 Thermophilous deciduous woodland Термофільні листопадні ліси (за винятком G1.7D – лісів Castanea sativa)	22	G	A	C	C	C
G3.4232 Sarmatic steppe Pinus sylvestris forests Сарматські ліси степової зони з Pinus sylvestris	30	M	C	C	B	C
H3.2 Basic and ultra-basic inland cliffs Основні та ультраосновні континентальні кліфи	0,2	P	A	C	A	C
X18 Wooded steppe Заліснені степи	4	P	A	C	A	C
X35 Inland Sand Dunes Континентальні піщані дюни	160	P	A	C	A	C

Representativity – репрезентативність (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(a): Оцінка рівня репрезентативності окремих типів природних оселищ об'єкту):

A: найвища;

B: велика;

C: значна;

D: незначна. У цьому випадку не проводиться оцінка за іншими критеріями: поширеність, стан збереження та глобальна оцінка.

Relative Surface – відносна поверхня (оцінка поширеності) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(b): Площа окремого (типу) природного оселища в межах об'єкту у відношенні до загальної його площі у межах країни:

Відносна поверхня (оцінка поширеності) (p) – це відношення площі окремого типу природного оселища в межах об'єкта до суми площ даного типу природного оселища в країні. Має градації:

A: $100\% \geq p > 15\%$

B: $15\% \geq p > 2\%$

C: $2\% \geq p > 0\%$

Conservation – стан збереження (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, A(c): Оцінка ступеню збереження структури і функцій окремих типів природних оселищ та можливостей їх відновлення). Цей критерій включає три субкритерії:

i) рівень збереження структури

ii) рівень збереження функцій

iii) можливість відновлення

Використовуючи метод «найкращої експертної оцінки», можна виділяти:

I) найкращу (оптимальну) структуру;

II) досить збережену структуру;

III) посередню або частково деградовану структуру.

У випадку, коли дається оцінка «оптимальна структура», то стан збереження природного оселища можна оцінити як «А: відмінне збереження», незалежно від результатів оцінки за іншими двома субкритеріями, потреба в якій відпадає.

ii) рівень збереження функцій

При оцінці рівня збереження функцій доцільно робити передбачення перспективи (ймовірності) збереження стану природного оселища. Можна виділити наступні градації перспективи збереження екологічного стану:

I) відмінна перспектива;

II) добра перспектива;

III) посередня або несприятлива перспектива.

У випадку, коли оцінки «відмінна перспектива» або «добра перспектива» комбінуються з «досить збереженою структурою», то стан збереження природного оселища можна оцінити відповідно як «А: відмінне збереження» або «В: добре збереження», незалежно від результатів оцінки за третім субкритерієм, потреба в якій відпадає.

У випадку, коли оцінка «посередня або несприятлива перспектива» комбінується з «посередньою або частково деградованою структурою», то стан збереження природного оселища можна оцінити як «С: посереднє збереження або збереження з втратами», незалежно від результатів оцінки за третім субкритерієм, потреба в якій відпадає.

iii) можливість відновлення

Насамперед, необхідно вказати, що саме треба відновлювати і яким чином це можна зробити. Це передбачає знання структури і функцій окремого типу природного оселища, конкретних менеджмент-планів та «рецептів» відновлення (стабілізувати чи розширити площу цього типу природного оселища, відтворити специфічні структурні чи функціональні елементи, що необхідно для довготермінового збереження, підтримати чи відновити сприятливий

екологічний стан для його типових видів). Пропонується виділити наступні градації оцінки можливості відновлення:

- I) відновлюється легко;
- II) відновлення можливе з посереднім зусиллям;
- III) відновлення ускладнене або неможливе.

Таким чином, синтез оцінок за цими трьома субкритеріями (рівень збереження структури, рівень збереження функцій та можливість відновлення) і дозволить вибрати одну з трьох опцій:

«А: відмінне» – оцінка «оптимальна структура» є достатньою, щоб зробити такий висновок і не оцінювати за іншими субкритеріями

або: коли зроблені оцінки «досить збережена структура» та «відмінна перспектива збереження», незалежно від значення третього субкритерія

«В: добре» – коли маємо оцінки «досить збережена структура» та «добра перспектива збереження», що є достатнім, незалежно від значення третього субкритерія

або: при комбінації оцінок «досить збережена структура» та «посередня або, можливо, несприятлива перспектива» з «легким відновленням» або «можливим відновленням з посереднім зусиллям»

або: «посередня / частково деградована структура» з «досить доброю перспективою збереження» та «легким відновленням»

«С: посереднє збереження або збереження з втратами» – усі інші комбінації.

Global – глобальність (глобальна оцінка) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, А(с): Глобальна оцінка значимості об'єкту для збереження окремих типів природних оселищ: Критерій використовується для інтегрованої оцінки попередніх критеріїв та їх значимості щодо збереження окремого типу природного оселища у межах всієї планети. Пропонуються наступні градації глобальної оцінки значимості типів природних оселищ:

Таблиця 6.2. Тварини та рослини з Резолюції 6 Бернської конвенції

Group	Code	Species Scientific Name	Population in the site							Site assessment			
			S	Type	Size		Unit	Cat. C/R/V/P	Data quality	A/B/C/D Popu- lation	A/B/C		
					Min.	Max.					Conser- vation	Isola- tion	Glo- bal
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
P	4068	<i>Adenophora lilifolia</i> Аденофора лілієлиста		p	11	50	i	R		C	C	A	B
B	A229	<i>Alcedo atthis</i> Рибалочка		r	6	10	p			C	C	C	C
B	A255	<i>Anthus campestris</i> Щеврик польовий		r	40	60	p			C	B	C	C
B	A255	<i>Anthus campestris</i> Щеврик польовий		c	50	0	i			C	C	C	C
B	A090	<i>Aquila clanga</i> Підорлик великий		c	10	20	i			C	B	C	C
B	A404	<i>Aquila heliaca</i> Орел-могильник		c	1	2	i			C	C	C	C
B	A089	<i>Aquila pomarina</i> Підорлик малий		c	10	20	i			C	B	C	C
B	A222	<i>Asio flammeus</i> Сова болотяна		c	10	20	i			C	B	C	C
B	A222	<i>Asio flammeus</i> Сова болотяна		r	1	2	p			C	C	C	C
F	1130	<i>Aspius aspius</i> Білизна звичайна		p	0	0		C		D			
P	2136	<i>Astragalus tanaiticus</i> Астрагал донський		p	101	250	i	V		A	C	B	B
B	A215	<i>Bubo bubo</i> Пугач звичайний		c	3	10	i			D			
B	A403	<i>Buteo rufinus</i> Канюк степовий		c	1	2	i			C	C	C	C
B	A243	<i>Calandrella brachydactyla</i> Жайворонок малий		r	3	5	p			C	B	C	C
I	1078	<i>Callimorpha quadripunctaria</i> Ведмедиця Гера		p	0	0		C		D			
M	1352	<i>Canis lupus</i> Вовк		p	0	0		R		C	B	C	B
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i> Дрімлюга		r	20	40	p			C	B	C	C
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i> Дрімлюга		c	100	0	i			C	B	C	C
B	4013	<i>Carabus hungaricus</i> Турун угорський		p	0	0		P		D			
I	4028	<i>Catopta thrips</i> Червиця трипс		p	0	0		R		D			
I	1088	<i>Cerambyx cerdo</i> Вусач дубовий великий		p	0	0		P		D			
I	1141	<i>Chalcalburnus chalcoides</i> Шемая		p	0	0		R		C	B	B	B
F	A080	<i>Circaetus gallicus</i> Зміїд		c	2	3	i			C	B	C	C
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i> Лунь очеретяний		r	5	0	p			C	B	C	C
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i> Лунь очеретяний		c	20	30	i	0		C	B	C	C

Продовження таблиці 6.2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
B	A082	<i>Circus cyaneus</i> Лунь польовий		c	40	60	i			C	B	C	C
B	A084	<i>Circus pygargus</i> Лунь лучний		c	10	20	i			C	B	C	C
B	A084	<i>Circus pygargus</i> Лунь лучний		r	2	7	p			C	B	C	C
F	1149	<i>Cobitis taenia</i> Щипавка звичайна		p	0	0		C		C	A	C	A
B	A231	<i>Coracias garrulus</i> Сиворакша		c	10	15	i			C	C	C	C
P	4091	<i>Crambe tataria</i> Катран татарський		p	1	500	i	C		A	B	B	B
B	A122	<i>Crex crex</i> Деркач		r	10	25	m			C	B	C	C
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i> Дятел середній		p	3	5	p			C	C	C	C
B	A429	<i>Dendrocopos syriacus</i> Дятел сирійський		r	10	15	p			C	B	C	C
P	4067	<i>Echium russicum</i> Синяк руський		p	101	250	i	C		B	B	B	B
R	1279	<i>Elaphe quatuorlineata</i> Полоз чотирилінійний		p	0	0		R		C	B	C	B
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i> Вівсянка садова		r	40	70	p			C	B	C	C
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i> Вівсянка садова		c	500	0	i			C	B	C	C
F	2484	<i>Eudontomyzon mariae</i> Мінога українська		p	0	0		V		C	B	C	B
I	1065	<i>Euphydryas aurinia</i> Рябець Авринія		p	0	0		C		C	B	C	B
B	A098	<i>Falco columbarius</i> Підсоколик малий		c	2	10	i			C	B	C	C
B	A097	<i>Falco vespertinus</i> Кібчик		c	60	100	i			C	C	C	C
B	A321	<i>Ficedula albicollis</i> Мухоловка білошия		r	20	30	p			C	B	C	C
B	A320	<i>Ficedula parva</i> Мухоловка мала		r	4	7	p			C	C	C	C
I	4035	<i>Gortyna borelii lunata</i> Совка смовдева		p	0	0		P		D			
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i> Орлан-білохвіст		r	1	1	p			C	B	C	C
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i> Орел-карлик		r	4	7	p			C	B	C	C
B	A092	<i>Hieraaetus pennatus</i> Орел-карлик		c	1	5	i			C	B	C	C
I	1052	<i>Hypodryas maturna</i> Рябець Матурна		p	0	0		V		A	B	C	B
P	1805	<i>Jurinea cyanooides</i> Юринія волошковидна		p	100	0	i	C		B	B	C	B
B	A338	<i>Lanius collurio</i> Сорокопуд-жулан		c	200	0	i			C	B	C	C
B	A338	<i>Lanius collurio</i> Сорокопуд-жулан		r	60	100	p			C	B	C	B
B	A339	<i>Lanius minor</i> Сорокопуд чорнолобий		c	50	0	i			C	C	C	C
B	A339	<i>Lanius minor</i> Сорокопуд чорнолобий		r	10	20	p			C	C	C	C

Продовження таблиці 6.2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I	1083	<i>Lucanus cervus</i> Жук-олень		p	0	0		P		D			
B	A246	<i>Lullula arborea</i> Жайворонок лісовий		r	20	30	p			C	C	C	C
I	1060	<i>Lucaena dispar</i> Дукачик непарний		p	0	0		R		C	B	C	B
I	1059	<i>Maculinea teleius</i> Синявець Телей		p	0	0		R		C	B	C	B
B	A242	<i>Melanocorypha calandra</i> Жайворонок степовий		c	100	0	i			C	C	C	C
B	A242	<i>Melanocorypha calandra</i> Жайворонок степовий		r	50	100	p			C	B	B	C
I	1923	<i>Mesosa myops</i> Вусач жовтоплямистий		p	0	0		P		D			
B	A073	<i>Milvus migrans</i> Шуліка чорний		c	20	0	i			C	B	C	C
B	A073	<i>Milvus migrans</i> Шуліка чорний		r	6	9	p			C	B	C	C
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i> В'юн звичайний		p	0	0		C		C	A	C	A
M	2633	<i>Mustela eversmannii</i> Тхір степовий		p	0	0		R		B	B	C	B
M	1356	<i>Mustela lutreola</i> Норка європейська		p	0	0		V		C	B	C	C
B	A129	<i>Otis tarda</i> Дрохва		c	3	5	i			D			
P	2098	<i>Paeonia tenuifolia</i> Півонія вузьколиста		p	1000	0	i	C		A	B	C	B
B	A072	<i>Pernis apivorus</i> Осоїд		c	30	60	i			B	A	C	B
B	A234	<i>Picus canus</i> Жовна сива		p	5	10	p			C	B	C	C
I	4022	<i>Probatiscus subrugosus</i> Чорнотілка зморшкувата		p	0	0		R		D			
I	4043	<i>Pseudophilotes bavius</i> Синявець Бавій		p	0	0		R		D			
P	1477	<i>Pulsatilla patens</i> Сон розкритий		p	1001	2000	i	C		A	B	C	B
F	1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i> Гірчак європейський		p	0	0		C		C	A	C	A
P	2271	<i>Serratula tanaitica</i> Серпій донський		p	1	100	i	V		A	B	A	C
M	2021	<i>Sicista subtilis</i> Мишівка південна		p	0	0		R		B	B	B	C
P	4095	<i>Stipa zalesskii</i> Ковила Залеського		p	1001	10000	i	C		A	C	A	B
B	A307	<i>Sylvia nisoria</i> Кропіїв'янка рябогруда		c	100	0	i			C	B	C	C
B	A307	<i>Sylvia nisoria</i> Кропіїв'янка рябогруда		r	10	20	p			C	C	C	C
B	A397	<i>Tadorna ferruginea</i> Галагаз рудий		r	2	3	p			C	B	A	C
R	1298	<i>Vipera ursinii</i> Гадюка степова		p	0	0		C		C	B	C	C
M	2635	<i>Vormela peregrusna</i> Перегузня звичайна		p	0	0		V		C	C	C	C

A: відмінно;

B: добре;

C: важливе значення.

Group – група: A = Земноводні, B = Птахи, F = Риби, Fu = Гриби, I = Безхребетні, L = Мохи, M = Ссавці, P = Рослини, R = Плазуни.

Code – код: для видів або типів оселищ, які зазначено в резолюціях 4 та 6 Бернської конвенції використовується спеціальний індивідуальний код. Коди можна знайти безпосередньо у вище згаданих переліках, або у висновках біогеографічних семінарів по Смарагдовій мережі.

S – необхідність помічення даного виду як такого, розголос даних про поширення якого на даній території завдасть безпосередньої шкоди виду (інформація стане відкритою для браконьєрів, які полюють на даний вид, тощо).

Type – тип перебування виду на території об'єкту: p = постійно, r = для відтворення (розмноження, гніздування), c = концентрація (напр. на прольоті), w = під час зимівлі (для рослин і немігруючих видів використовуйте «постійно»).

Size – розмір популяції в межах об'єкту. Вказується мінімальне та максимальне число одиниць виміру чисельності популяції, для якої важливе створення даного об'єкта в момент її перебування в його межах.

Unit – одиниця виміру: i = особин, p = пар або інші одиниці виміру відповідно до стандартизованих списків популяційних одиниць. Перші два типи одиниць використовуються найчастіше.

Category – категорія поширеності (Cat.): C = звичайний, R = рідкісний, V = дуже рідкісний, P = присутній. Якщо якість даних є недостатньою (DD, див. наступний пункт) інформація про розмір популяції необов'язкова до заповнення.

Data quality – якість даних: G = «Добра» (наприклад, на основі польових досліджень); M = «Середня» (наприклад, на основі часткових даних з їх екстраполяцією); P = «Погана» (наприклад, груба оцінка); DD = при дефіциті даних (використовуйте цю категорію тільки тоді, коли навіть груба оцінка

чисельності популяції не може бути зроблена, в цьому випадку поле для Розміру (чисельності) популяції може залишатися порожнім, а поле Категорії поширеності має бути заповнене).

Population – популяція (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(a): Відносна у національному масштабі значимість розміру і щільності популяцій видів, що зустрічаються у межах об'єкту). Оцінюється відносна у національному масштабі значимість (р) розміру і щільності популяцій видів, що зустрічаються в межах об'єкту, за наступними градаціями:

A: $100\% \geq p > 15\%$

B: $15\% \geq p > 2\%$

C: $2\% \geq p > 0\%$

У випадку оцінки чисельності популяції як «вид присутній» використовується четверта градація:

D: значимість популяції «незначна».

В останньому випадку оцінки «Збереження», «Ізольованості» та «Глобальна оцінка» не проводяться.

Conservation – збереження (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(a): рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів, та можливості відновлення. Цей критерій включає два субкритерії:

i) рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів; ii) можливості відновлення.

Субкритерій i) – рівень збереження особливостей природних оселищ, які важливі для окремих видів, потребує глобальної оцінки особливостей природного оселища (ареалу) у відношенні біологічних потреб даного виду. Це стосується, насамперед, дина-міки популяцій як рослин, так і тварин. Також необхідно брати до уваги їх структурні характеристики та деякі абіотичні чинники.

Пропонуються наступні градації оцінки за цим субкритерієм:

I) елементи в надзвичайно сприятливих умовах;

II) елементи добре збережені;

III) елементи в посередніх, частково деградованих умовах.

У випадках, коли за цим субкритерієм робляться оцінки «I) елементи в надзвичайно сприятливих умовах» або «II) елементи добре збережені», то уже можна робити загальну оцінку збереження відповідно як «А: відмінне збереження» або «В: добре збереження» і не зважати на оцінку за іншим субкритерієм.

Субкритерій ii) можливості відновлення. Для цього субкритерію, який є важливим, насамперед, для оцінки «С: посереднє збереження або збереження з втратами», використовується підхід, як і при оцінці стану природного оселища, за третім субкритерієм. Для оцінки можливостей відновлення використовуються оцінки:

I) відновлюється легко;

II) відновлення можливе з посереднім зусиллям;

III) відновлення ускладнене або неможливе.

Синтез (комплексна оцінка) проводиться за двома субкритеріями наступним чином: «А: відмінне» – елементи в найкращих умовах і тому оцінка можливостей їх відновлення не потрібна;

«В: добре» – елементи добре збереглися і тому оцінка можливостей їх відновлення не потрібна;

або: елементи знаходяться в посередніх або частково деградованих умовах, але вони легко відновлюються;

«С: посереднє збереження або збереження з втратами» – усі інші комбінації.

Isolation – ізольованість (у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, В(с): ступінь ізольованості популяції в межах об'єкту у відношенні

до природного рангу виду). Цей критерій може інтерпретуватися як апроксимація виміру внеску даної популяції у генетичне різноманіття виду, з однієї сторони, та «вразливості» популяції, з другої сторони. Чим більше популяція ізольована, тим більший її внесок у генетичне різноманіття виду. Логічно термін ізольованості популяції вживати у ширшому контексті і як у відношенні до ендеміків, підвидів/різновидів/рас, так і до субпопуляцій, метапопуляцій тощо. У цьому контексті слід використовувати такі оцінки ізольованості виду:

- A: ізольований вид;
- B: на межі ареалу;
- C: широко розповсюджений.

Global – глобальність (глобальна оцінка) – у відповідності до Додатку III Оселищної Директиви, B(d): глобальна оцінка цінності об'єкту для збереження виду. При проведенні глобальної оцінки можна як використовувати вищезазначені критерії, так і брати до уваги інші екологічні особливості та взаємозв'язки різних типів природних оселищ і видів, а також внесок людини у збереження об'єкта (взяття під охорону, здійснення менеджменту території тощо).

Система градацій глобальної оцінки включає: A: відмінно; B: добре; C: важливе значення.

Інші важливі види тварин і рослин з характеристиками (Червона книга України, червоний список IUCN тощо).

Заповнення цієї таблиці відбувається для однакових колонок аналогічно до заповнення попередньої таблиці по видам тварин та рослин. Додатковою є лише категорія Motivation – категорія мотивації, що позначає причину внесення виду до другої таблиці, а саме його знаходження у таких охоронних переліках різного рівня, як: додатки I, II, III видів Бернської конвенції, A: Національна Червона книга; B: Ендеміки; C: Міжнародні конвенції; D: інші підстави.

Таблиця 6.3. Інші важливі види тварин і рослин з характеристиками

Species		Population on the site						Motivation							
Group	Code	Scientific Name	S	Type	Size		Unit	Cat.	Species appendix			Other categories			
					Min.	Max.			C/R/V/P	I	II	III	A	B	C
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
F		<i>Abramis ballerus</i> Синець звичайний			0	0		V			X				
F		<i>Abramis sapa</i> Синець-білоочка			0	0		V			X				
F		<i>Abramis vimba</i> Рибець малий			0	0		V			X				
I		<i>Acherontia atropos</i> (L., 1758) Бражник мертва голова			0	0		V				X			
F		<i>Asipenser ruthenus</i> Стёрлядь			0	0		V					X		
I		<i>Aromia moschata</i> Вусач пахучий мускусний			0	0		P				X			
I		<i>Calosoma sycophanta</i> (L., 1758) Красотіл пахучий			0	0		P					X		
I		<i>Carabus bessarabicus</i> Турун бесарабський			0	0		P					X		
I		<i>Carabus hungaricus</i> (Carabidae) Турун угорський			0	0		P				X			
I		<i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758) Стрічкарка блакитна			0	0		R				X			
I		<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767) Стрічкарка орденська малинова			0	0		R				X			
P		<i>Centaurea rotogerberi</i> Klok. Волошка rotogerberi			0	100							X		
F		<i>Cobitis melanoleuca</i> Щипавка сибірська			0	0		C					X		
I		<i>Coenagrion ornatum</i> (Selys, 1850) Стрілка прикрашена			0	0		R						X	

Продовження таблиці 6.3.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
I		<i>Cucullia argentina</i> (Fabricius, 1787) Каптурниця срібляста			0	0		V				X			
I		<i>Cucullia splendida</i> Каптурниця блискуча			0	0		V				X			
I		<i>Dorcadion equestre</i> (Cerambycidae) Вусач-коренеїд хрестонісець			0	0		P				X			
I		<i>Emus hirtus</i> (Staphylinidae) Стафілін волохатий			0	0		P				X			
I		<i>Esperarge climene</i> Клімена			0	0		R				X			
I		<i>Euchalcia variabilis</i> Евхальція різнобарвна			0	0		V				X			
B		<i>Falco subbuteo</i> Підсоколик великий			0	0		R						X	
I		<i>Gomphus flavipes</i> Дідок жовтоногий			0	0		R						X	
I		<i>Нemaris tityus</i> Бражник скабіозовий			0	0		R				X			
I		<i>Hipparchia statilinus</i> Сатир залізний			0	0		C				X			
I		<i>Iphiclides podalirius</i> Подалірій			0	0		C				X			
F		<i>Leucaspius delineatu</i> Вівсянка			0	0		C			X				
F		<i>Leuciscus danilewskii</i> Ялець Данилевського			0	0		C			X				
I		<i>Маgumba quercus</i> Бражник дубовий			0	0		R				X			
F		<i>Neogobius fluviatilis</i> Бичок-бáбка			0	0		C			X				

Продовження таблиці 6.3.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
I		Neolycaena rhymnus Синявець римнус			0	0		C				X			
I		Nymphalis xanthomelas Ванесса чорно-руда			0	0		C				X			
P		Onosma granitcola Klok. Громовик гранітний			0	500							X		
I		Papilio machaon Косатець Махаон			0	0		C				X			
I		Parnassius Mnemosyne Мнемозина			0	0		C				X			
I		Periphanes delphinii Совка сокиркова			0	0		C				X			
I		Polyommatus daphnis Синявець Мелеагр			0	0		R				X			
I		Proserpinus Proserpina Бражник прозерпіна			0	0		R				X			
I		Purpuricenus kaehleri (Cerambycidae) Вусач-червонокрил Келлера			0	0		P				X			
B		Saxicola rubetra Лучна трав'янка			30	0								X	
P		Scrophularia donetzica Kotov Ранник донецький			0	100							X		
F		Silurus glanis Сом звичайний			0	0		C			X				
I		Sphingonaeropsis gorgoniades Бражник карликовий			0	0		V				X			
I		Symrepta raedisca Сіролютка кільчаста			0	0		C						X	
F		Syngnathus abaster Їглиця пухлощока			0	0		r			X				
I		Zerynthia Polyxena Поліксена			0	0		c				x			

Таблиця 6.4. Загальний розподіл території по оселищам (% покриття)

Code	Habitat class	% cover
1	2	3
N01	Marine areas, Sea inlets Морські райони, морські затоки	-
N02	Tidal rivers, Estuaries, Mud flats, Sand flats, Lagoons (including saltwork basins) Приливні річки, лимани, грязьові ділянки, піщані рівнини, лагуни (включаючи солеві басейни)	-
N03	Salt marshes, Salt pastures, Salt steppes Солончаки, Солоні пасовища, Солоні степи	-
N04	Coastal sand dunes, Sand beaches, Machair Прибережні піщані дюни, піщані пляжі, Machair	-
N05	Shingle, Sea cliffs, Islets Гонт, морські скелі, острівці	-
N06	Inland water bodies (Standing water, Running water) Внутрішні водні об'єкти (стояча вода, проточна вода)	1
N07	Bogs, Marshes, Water fringed vegetation, Fens Болота, топи, рослинність, облямована водою, фени	-
N08	Heath, Scrub, Maquis and Garrigue, Phygrana Хіт, Скраб, Макіс і Гарріг, Фіграна	-
N09	Dry grassland, Steppes Сухий луг, Степи	45
N10	Humid grassland, Mesophile grassland Вологі луки, мезофільські луки	2
N11	Alpine and sub-Alpine grassland Альпійські та субальпійські луки	-
N14	Improved grassland Поліпшенні пасовища	-
N15	Other arable land Інша рілля	-
N16	Broad-leaved deciduous woodland Широколистяні ліси листяних порід	30
N17	Coniferous woodland Хвойні ліси	10
N19	Mixed woodland Змішані ліси	2
N20	forestry plantations with monoculture Лісогосподарські насадження з монокультурою	5
N21	"Non-forest areas cultivated with woody plants (including Orchards, groves, Vineyards, Dehesas)" Нелісові ділянки, оброблені деревними рослинами (включаючи сади, гаї, виноградники, Дегесас)	3
N22	Inland rocks, Scree, Sands, Permanent Snow and ice Внутрішні скелі, сипеї, піски, постійний сніг та лід	-

Продовження таблиці 6.4.

1	2	3
N23	"Other land (including Towns, Villages, Roads, Waste places, Mines, Industrial sites)" Інші землі (включаючи міста, села, дороги, пустирі, шахти, промислові майданчики)	2
N25	Grassland and scrub habitats (general) Трав'яні та чагарникові оселища (загальні)	-
N26	Woodland habitats (general) Лісові середовища існування (загальні)	-
	TOTAL HABITAT COVER ВСЬОГО ПОКРИТТЯ ОСЕЛИЩА	100

Інші характеристики території

Рідкісні спільноти згадуються у Зеленій книзі України: *Nupharetta luteae*; *Nymphaeeta albae*; *Stipeta capillatae*; *Stipeta lessingiae*; *Stipeta dasyphyllae*; *Stipeta pennatae*; *Amygdaleta nanae*; *Stipeta borysthenicae*; *Stipeta ucrainicae*; *Calophaseta w*

Якість і важливість

- це суттєво сприяє виживанню видів, що перебувають під загрозою зникнення, ендемічних видів, видів, перелічених у Додатках I та II Конвенції: 41 оральний та 102 фауністичні види включені до Червоної книги України, 15 оральних та 28 фауністичних видів.

Загрози, тиск та діяльність, що впливає на територію

Найважливіші впливи та заходи, що мають великий вплив на територію

Позначення місця (необов'язково)

Заповідник створений відповідно до постанови, прийнятої Радою міністрів УРСР. (12 листопада 1968 р., № 568) і включав 2 райони: "Станично-Луганське" (494 га – у Станично-Луганському районі) та "Стрільцівський степ" (494 год.

Заходи з охорони (необов'язково)

Заповідник проводить дослідження популяцій рослин і тварин, плани на найближче майбутнє організувати комплексні синекологічні дослідження та встановити регіональну програму моніторингу; 2-3-кратне розширення території заповідника. Резервний імплемент.

Розташування території Луганського природного заповідника представлено на рисунку 6.1.

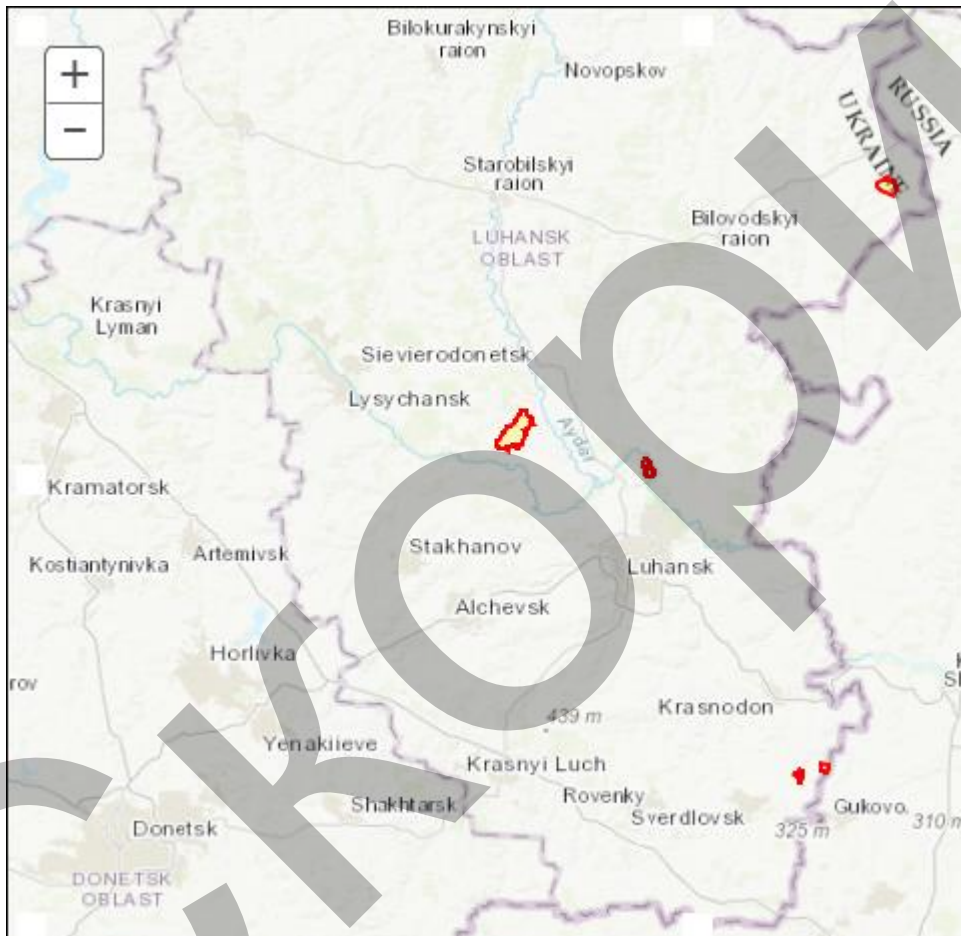

Рисунок 6.1 – Місцерозташування Луганського природного заповідника, код території в мережі Емеральд: UA0000020

7. Порівняння природно-заповідного фонду та мережі Емеральд в Луганській області

За результатами програми на 32-му засіданні Постійного комітету Бернської конвенції 30 листопада 2012 року 151 об'єкту ПЗФ України надано статус офіційно номінованого кандидата на вступ у Смарагдову мережу Європи. На сьогодні проводиться оцінка відповідності кожного об'єкта зі списку кандидатів на відповідність основним критеріям «територій особливого природоохоронного значення».

При цьому визначення та збереження територій Смарагдової мережі в межах України згідно з вимогами Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської Конвенції) та з урахуванням вимог Директиви № 2009/147/ЄС про збереження диких птахів та Директиви № 92/43/ЄС про збереження природних оселищ та видів природної фауни і флори, на сьогодні на законодавчому рівні не врегульовано.

На початку 2018 року Мінприроди було презентовано Проект Закону України «Про території Смарагдової мережі». Відповідно до Проекту Мінприроди визначає територію Смарагдової мережі після того, як Постійний комітет Бернської Конвенції проведе необхідні біогеографічні семінари та затвердить запропоновану територію Смарагдової мережі, шляхом занесення її до Переліку визначених територій Смарагдової мережі. На даний час закон досі очікує розгляду.

Перелік визначених територій Смарагдової мережі затверджується наказом уповноваженого центрального органу та має містити такі дані:

- 1) назву визначеної території Смарагдової мережі;
- 2) код визначеної території Смарагдової мережі;
- 3) координати і межі визначеної території Смарагдової мережі;

4) природні оселища і види, що є підставою для визначення території Смарагдової мережі, згідно з додатками I, II та III до цього Закону;

5) назву адміністративно-територіальної одиниці, в межах якої визначено територію Смарагдової мережі.

Проєктом передбачаються наступні обмеження щодо здійснення видів діяльності на територіях Смарагдової мережі:

На види діяльності, які вже здійснювалися на законних підставах на територіях Смарагдової мережі на момент їх внесення до Національного реєстру територій Смарагдової мережі, не поширюються обмеження чи заборони до моменту дії дозвільного документа.

Обмеження чи заборона здійснення видів діяльності, встановлені іншими актами законодавства, залишаються без змін.

Визначення територій Смарагдової мережі є підставою для повторної процедури оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки.

У випадку, якщо вид діяльності призведе до суттєвої шкоди або неможливості зберегти види, вказані у додатках до Проєкту, висновок з оцінки впливу на довкілля, звіт експертизи проєктної документації, рішення, спрямовані на затвердження документу державного планування повинні містити посилання про неможливість здійснення такої діяльності.

Обтяження та обмеження, встановлені для збереження територій Смарагдової мережі, заносяться до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Враховуючи викладене, на сьогодні нормативне регулювання території Смарагдової мережі в Україні – відсутнє, як і відсутній Перелік визначених територій Смарагдової мережі.

Водночас, уповноважений орган в процедурі ОВД звертає увагу на вплив планованої діяльності на Смарагдову мережу та допустимість такого

впливу.

Які території повинні входити до складу мережі Емеральд?

Важливі для збереження видів і оселищ, перелік яких визначено Бернською конвенцією для всієї Європи як таких, що є рідкісними і потребують охорони.

Це можуть бути старі ліси, болота, степові схили і балки, морські узбережжя та долини річок.

Проте в кожному випадку науковці пояснюють та надають обґрунтування, яка саме територія потребує захисту та чому.

Наприклад: для охорони дельфінів в Чорному морі, видри на Чернігівщині та рідкісних рослин в степах Донеччини підходи будуть зовсім різні.

Крім того, мережа охороняє і ділянки, важливі для міграцій птахів. Адже багато птахів Північної Європи зимують на азово-чорноморському узбережжі України, а вони дуже вразливі в цей період.

Йдеться не про регіони, а про окремі території, важливі для збереження рідкісних видів.

Такі ділянки є у своїй більшості невеликими за площею, їх кількість нерівномірна у різних частинах України і пов'язана з тим, де зберіглося більше дикої природи.

Як працює мережа Емеральд?

Смарагдові території затверджуються Постійним комітетом Бернської конвенції на основі реальних відомостей, зібраних науковцями та поданих на розгляд профільним Міністерством.

Український перелік територій Смарагдової мережі складається з 377 територій загальною площею близько 8 млн га.

Ця мережа не є повною і потребує розширення в частині пошуку нових

територій для збереження окремих видів і природних оселищ, для яких на біогеографічних семінарах Бернською конвенцією визначено недостатній рівень представленості в мережі запропонованих природоохоронних територій.

Як це відобразиться на власниках землі?

Після прийняття закону "Про території Смарагдової мережі" ми отримаємо юридичний статус для захисту цих територій, при цьому вони не перестануть належати власникам.

Користувачі територій повинні будуть зважати на рідкісні види в своїй діяльності, що передбачено умовами конвенції, яку наша держава ратифікувала ще 1996 року.

В більшості випадків, користувачі і не відчують змін, натомість якщо наприклад: власник пасовища із колонією зникаючих ховрахів та гніздами журавля захоче перевести його в ріллю, то це вже буде не просто.

Отже цей закон – перестраховка для українців, яка не дозволить нам випадково, по незнанню або необачності знищити унікальні види.

В майбутньому ж, після того як ми станемо частиною ЄС, для багатьох охороняти види на смарагдових територіях і отримувати компенсації може бути навіть вигідніше ніж обробляти землю.

Як це працює в інших країнах?

В країнах, які входять в Європейський союз функцію Смарагдової мережі виконує мережа Natura2000, яка побудована на цих же принципах.

Вона займає 17,9% площі ЄС і, обов'язок її збереження є умовою членства в ЄС.

Мережа Natura2000 грає не тільки важливу природоохоронну, але й і економічну роль – по офіційним даним ЄС щороку мережа надає більше чим на 200 млрд євро екосистемних послуг, а 4,4 млн робочих місць та 405 млрд

євро річного доходу залежать від підтримання належного стану екосистем Natura2000.

Збереження біорізноманіття, чиста вода, чисте повітря, туризм, захист від повеней, природне запилення тощо – саме для цього і створена мережа.

Зберігаючи природу, у країнах ЄС обраховують на скільки це в реальності вигідно людям. Тому в ЄС на збереження таких територій і виділяються космічні по українським міркам кошти.

Після приєднання України до ЄС таке фінансування буде доступне і для наших смарагдових земель.

Чому Смарагд, а не Natura2000?

Natura2000 є доступною лише для країн членів-ЄС. Тому Україна, на жаль, не може її створювати.

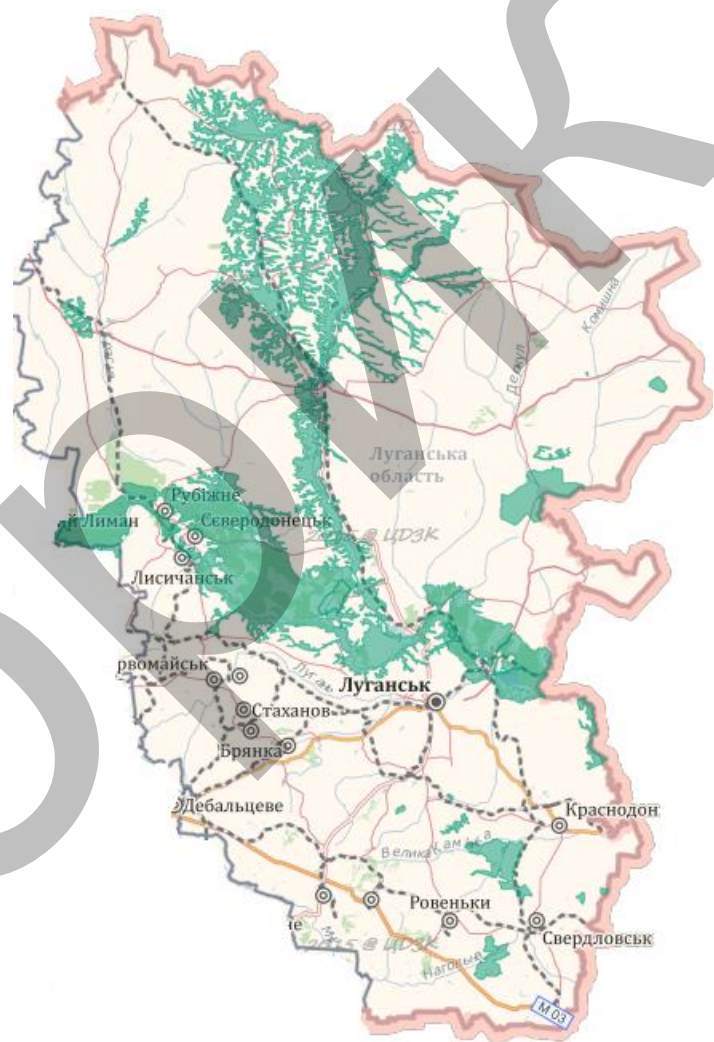
Досвід країн балканського регіону, які стали членами ЄС та кандидатами в члени ЄС, показує, що вони теж починали з створення Смарагдової мережі і вже на останньому етапі перед набуттям членства трансформували її в Natura2000. Підходи до включення та управління територій Смарагдової мережі, які ми заклали в законопроект, базуються як і на Бернській конвенції, так і на директивах ЄС і відповідають всім вимогам до мережі Natura2000.

Смарагдова мережа функціонує паралельно з мережею об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) та не є тотожною. Смарагдова мережа створена з метою збереження видів та оселищ, які охороняються Бернською конвенцією. Об'єкти ПЗФ часто створюються з іншою метою. Відповідно, Смарагдові території можуть як перекриватись з наявними об'єктами ПЗФ, так і включати інші території.

Наочно побачити різницю можливо при порівнянні територій ПЗФ України та Смарагдової мережі на публічній кадастровій карті України (рис. 7.1).

а

б

Рисунок 7.1 – Публічна кадастрова карта Луганської області – Природно-заповідний кадастр:
 а – Природно-заповідний фонд, б – Смарагдова мережа.

На рисунку 7.1 темно-зеленими ділянками позначені території, що входять до складу природно-заповідного фонду України (рис. 7.1 а) та до складу смарагдової мережи в Луганській області (рис. 7.1 б). Легко побачити велику різницю площі територій, що охоплюються Смарагдовою мережею та природно-заповідним фондом України в Луганській області.

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України (та онлайн-ресурсу Emerald) загальна площа території Смарагдової мережи у Луганській області складає 335078,7 га, без врахування Національного природного парку «Святі Гори», більша частина якого знаходиться у Донецькій області.

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України загальна площа ПЗФ у Луганській області складає 3553,61 га (дані за таблицею 4.1). За даними інтернет джерел, вікіпедія, близько 72 000 га, за Паспортом Луганської області: 94 102 га.

Тобто можна побачити, що території смарагдової мережи в 3,5 рази (навіть більше) охоплюють більшу територію ніж природно-заповідний фонд України.

Впровадження Смарагдової мережи (прийняття закону України № 4461) дозволить зберегти унікальні території, що мають особливий природоохоронний інтерес для наступних поколінь не тільки нашої держави і й Європи, що і зумовлює сталий розвиток.

Висновки

Дипломну роботу присвячено розгляду стану впровадження Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Україні.

В роботі проведений аналітичний огляд за темою роботи, де проаналізовано мережу Емеральд – нову для України форму охорони природи, визначені основні терміни, розглянуті засади створення мережі Емеральд, процедура формування мережі Емеральд, загальний опис етапів створення мережі Емеральд, оцінка достатності визначених територій мережі Емеральд, участь громадськості, визначені біогеографічні регіони України. Розглянуто розвиток мережі Емеральд в Україні, від «тіньового списку» територій до Територій Особливого Природоохоронного Інтересу (Areas of Special Conservation Interest, ASCI), визначені інструменти регулювання роботи смарагдової мережі. Представлені результати діяльності Бернської Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі за останні 40 років. Наведена стандартна форма для районів особливої охорони на прикладі Луганського природного заповідника. Представлена характеристика природно-заповідного фонду та Смарагдової мережі Луганської області, згідно публічної кадастрової карти України. Визначено, що загальна площа території Смарагдової мережі у Луганській області складає 335078,7 га тоді як площа ПЗФ в 3,5 рази менше. Тим самим визначається доцільність впровадження Смарагдової мережі (прийняття закону України № 4461), не тільки у межах прагнення України до Євросоюзу так і для сталого розвитку Держави. Це дозволить зберегти унікальні території, що мають особливий природоохоронний інтерес для наступних поколінь не тільки нашої Держави та Європи.

Анотація

В даній дипломній роботі розглянуто стан впровадження Бернської конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Україні.

В роботі проведено аналіз природно-заповідного фонду та Смарагдової мережи Луганської області, згідно публічної кадастрової карти України. Визначено, що загальна площа території Смарагдової мережи у Луганській області складає 335078,7 га тоді як площа ПЗФ в 3,5 рази менше. Тим самим визначається доцільність впровадження Смарагдової мережи.

Аннотация

В данной дипломной работе рассмотрено состояние внедрения Бернской конвенции об охране дикой флоры и фауны и природных сред обитания в Украине.

В работе проведен анализ природно-заповедного фонда и Изумрудной сети Луганской области, согласно публичной кадастровой карты Украины. Определено, что общая площадь территории Изумрудной Сети в Луганской области составляет 335078,7 га тогда как площадь ПЗФ в 3,5 раза меньше. Тем самым определяется целесообразность внедрения Изумрудной.

Annotation

This thesis examines the state of implementation of the Berne Convention for the Protection of Wild Flora and Fauna and Natural Habitats in Ukraine.

The thesis analyzes the nature reserve fund and the Emerald Network of the Luhansk region, according to the public cadastral map of Ukraine. It was determined that the total area of the territory of the Emerald Network in the Luhansk region is 335078.7 hectares, while the area of the NRF is 3.5 times less. This determines the feasibility of introducing the Emerald Network.

Література

1. Залучення громадськості та науковців до проектування мережі Емеральд (Смарагдової мережі) в Україні / Полянська К.В., Борисенко К.А., Павлачик П. (Paweł Pawlaczuk), Василюк О. В., Марущак О. Ю., Ширяєва Д. В., Куземко А. А., Оскирко О. С. та ін. / під ред. д.б.н. А.Куземко. – Київ, 2017. – 304 с.

2. Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Третій проект версії 2015 року. Адаптований неофіційний переклад з англійської / укладачі: А. Куземко, С. Садогурська, К. Борисенко, О. Василюка – Київ, 2017. – 124 с.

3. Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.

4. Смарагдова мережа в Україні / Болтачев О.Р., Дідух Я.П., Соломаха Т.Д. та ін. (під ред. Л.Д. Проценка). Президія НАН України, Міністерство екології та природних ресурсів України, Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Українське товариство охорони птахів та ін. – Київ: Хімджест, 2011. – 192 с. – ISBN 978-966-8537-78-3

5. Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.

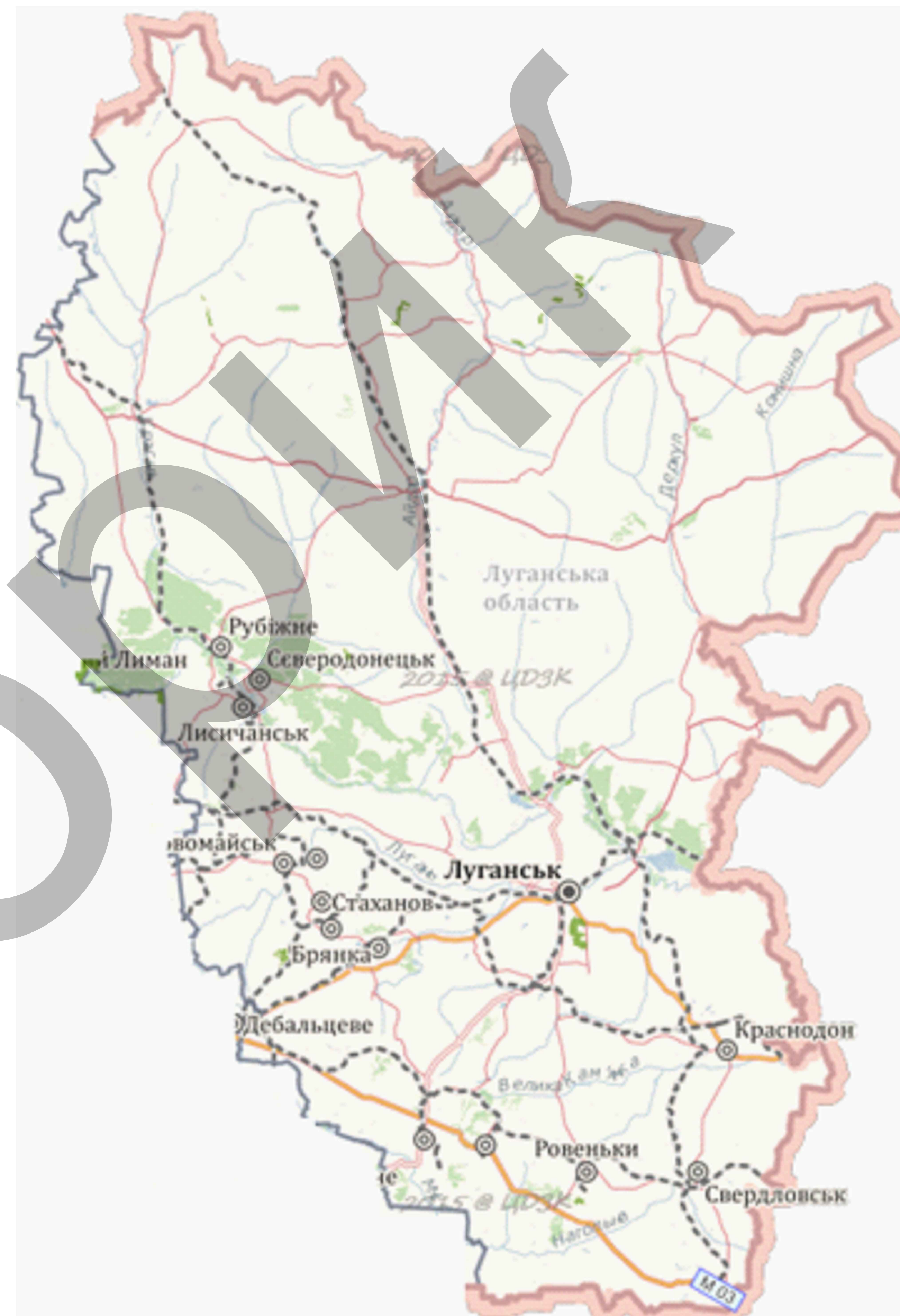
6. Веб-сторінка Бернської конвенції, режим доступу: <http://www.coe.int/en/web/bern-convention>

7. Довідковий веб-портал мережі Емеральд, режим доступу: <http://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-network-reference-portal>
8. Інтерактивна мапа мережі Емеральд із SDF-ами на кожну територію, режим доступу: <http://wab.discomap.eea.europa.eu/webappbuilder/apps/28/>
9. Інтерактивна мапа мережі Natura 2000 із SDF-ами на кожну територію, режим доступу: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>
10. Інтерактивна База даних видів Резолюції 6 та тіньовий список територій Емеральд в Україні, режим доступу: <http://emerald.net.ua>
11. Заповідники і національні природні парки України / Мінекобезпеки України. - К.: Вища шк., 1999. -231 с.
12. Червона книга України. 2009. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова - Київ: Глобалконсалтинг, 624 с.
13. Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха - К.: Глобалконсалтинг, 2009.- 900 с.
14. Зелена книга України /під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха - К.: Альтерпрес, 2009. - 448 с. + 48 кольор. с.
15. Паспорт Луганської області 2020 р., режим доступу: http://loga.gov.ua/sites/default/files/pasport_20201.pdf
16. Методичні вказівки до виконання і оформлення дипломних проєктів (робіт) (для здобувачів вищої освіти спеціальності 101 Екологія освітнього ступеня бакалавр) / Укладачі Мохонько В.І., Блінова Н.К., Ожередова М.А. – Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – 67 с.

Природно-заповідний фонд Луганської області (згідно кадастрової карти України)

№	Назва об'єкту	Значення об'єкту	Категорія об'єкту	Тип об'єкту	Площа об'єкту, га	Адреса об'єкту
1	Ландшафтний заказник «Самсонівська заводь»	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	310	Лизинська с/р, Білокуракинський район
2	Ландшафтний заказник Кам'янський	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	515,46	Новопсковський р-н, Кам'янська с/р
3	Ландшафтний заказник "Донцівський"	Місцеве	Заказник	Ландшафтний	298,5	Новопсковський р-н
4	Ботанічний заказник "Новорозсопанський"	Місцеве	Заказник	Ботанічний	135,36	Новопсковський р-н
5	Ботанічна пам'ятка природи "Новочервоненська"	Місцеве	Пам'ятка природи	Ботанічна	194,35	Троїцький район
6	Ландшафтний заказник «Нижній суходіл»		Заказник	Ландшафтний		
7	Національний природний парк «Святі Гори»*	Загальнодержавне	Національний природний парк		40605,5	
8	Лісовий заказник «Веселогірський»		Заказник	Лісовий	94,67	Веселогірська сільська рада
9	Ботанічна пам'ятка природи "Ганнівський ліс"	Місцеве	Пам'ятка природи	Ботанічна	450	Перевальський район
10	Лісовий заказник Луганський	Місцеве	Заказник	Лісовий	1340,27	м. Луганськ
11	Ботанічний заказник "Кошарський"		Заказник	Ботанічний	215	Антрацитівський р-н

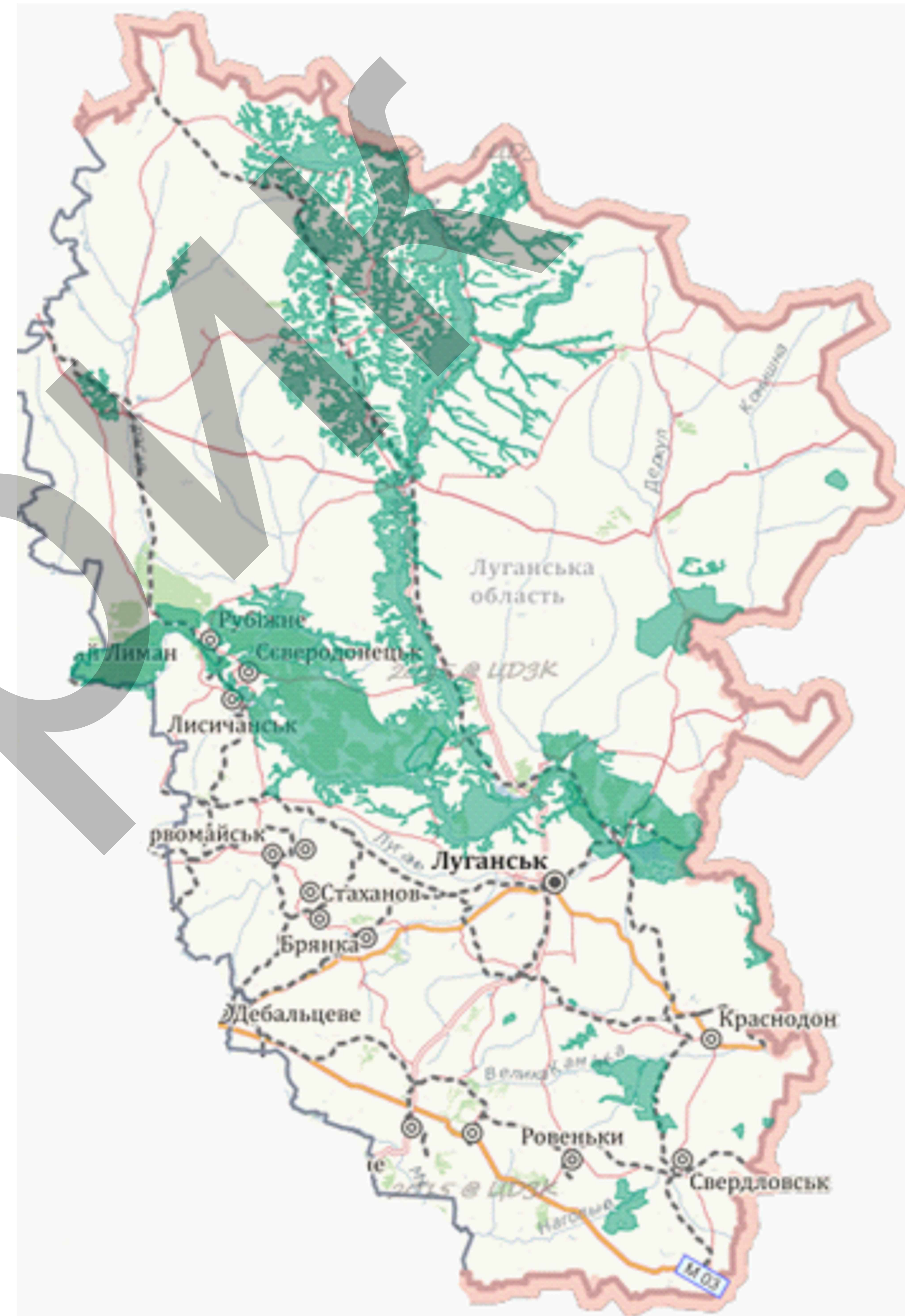
* - Донецька область, лише невелика частина у Луганській області.

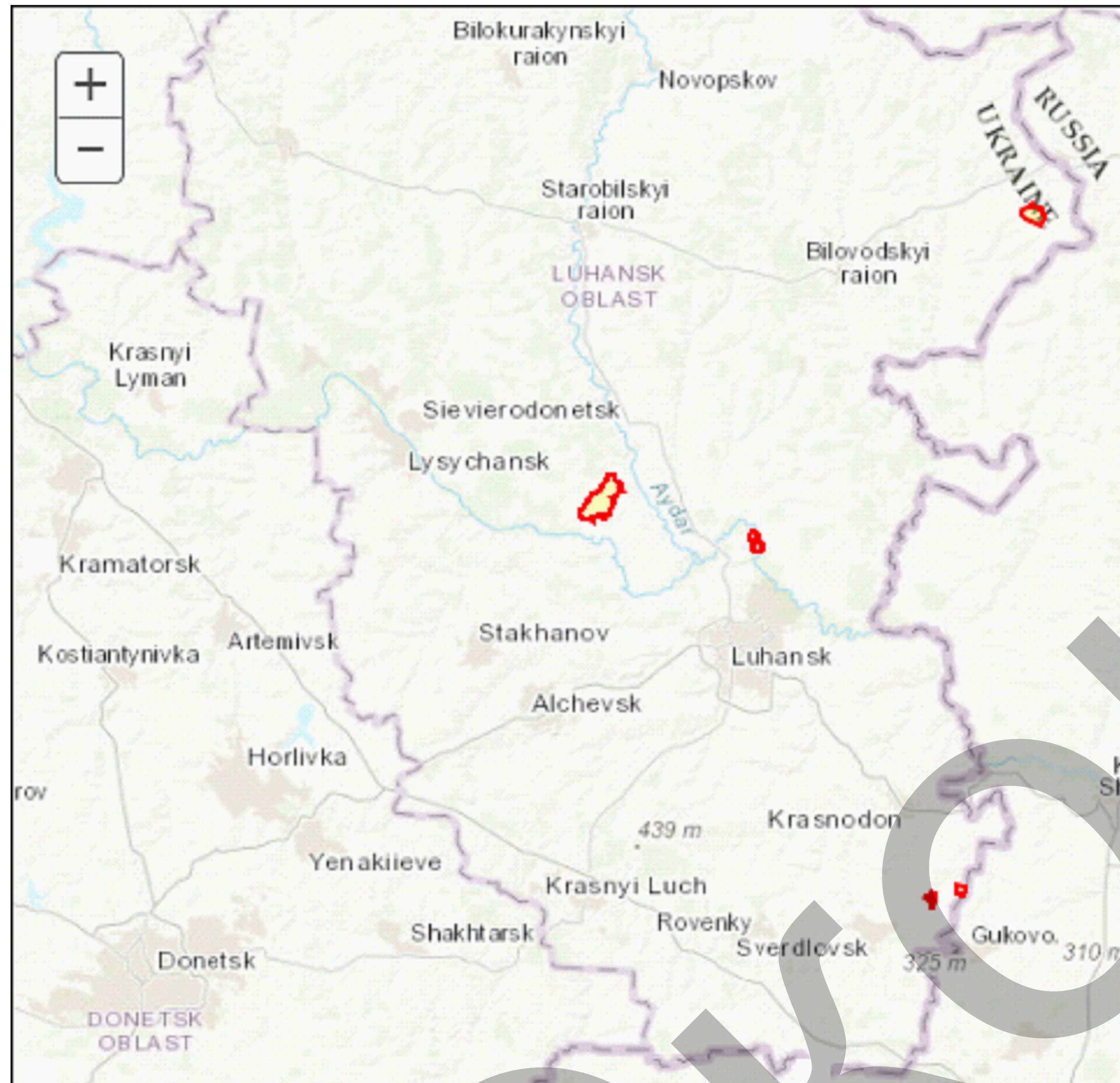
				ПД.05.02. ПЗФ			
Змч.	Арк.	Нарис.	Підпис.	Дата.	Підпр.	Маса.	Масштаб.
Розроб.	Скорик						
Перевір.	Зубиць Б.І.						
Керівник					Арк. 1	Архив	
Н.контр.					СНУ ім. В. Даля		
Заст.	Оуварів О.В.				ПЕО-17д		

Смарагдова мережа Луганської області, згідно кадастровій карти
України

Код території	Назва території	Площа, га	Кіл. видів птахів	Кіл. інших видів	Кіл. типів природних оселищ	Біогеографічний регіон
UA0000020	Luhanskyi Nature Reserve	5417	35	35	23	Степовий
UA0000029	Sviati Hory	43437	59	30	26	Степовий
UA0000068	Bilovodskiyi Regional Landscape Park	14006	37	17	11	Степовий
UA0000069	Kreminski Lisy	18240	27	31	19	Степовий
UA0000070	Kreidiani Vidslonennia Zakaznyk	30	14	8	4	Степовий
UA0000076	Elba Zakaznyk	761	16	6	5	Степовий
UA0000078	Sukhodilskiyi Regional Landscape Park	3058	34	14	4	Степовий
UA0000079	Dobrianski Hory Zakaznyk	117	17	3	3	Степовий
UA0000080	Kreidiani Skeli Zakaznyk	98	11	6	4	Степовий
UA0000081	Lisne Zakaznyk	272	20	4	3	Степовий
UA0000195	Vedmezhanka	10124	39	8	5	Степовий
UA0000198	Balakyrivskiyi	417	21	6	6	Степовий
UA0000199	Novobilskiyi	3974	30	9	6	Степовий
UA0000209	Stanychno-Luhanskyi	12158	58	23	22	Степовий
UA0000218	Naholny Kriazh	4445	37	8	6	Степовий
UA0000220	Kamiansko-Dontsivskiyi	3569	34	9	6	Степовий
UA0000221	Vitrohonskyi	756	20	9	2	Степовий
UA0000225	Oleksandropilskiyi	1068	18	7	5	Степовий
UA0000226	Svativskiyi	2833	25	12	7	Степовий
UA0000227	Nyzhnoduvanskyi	1595	24	8	6	Степовий
UA0000313	Aidar river valley	117237,4	2	11		Степовий
UA0000315	Siverskyi Donets river valley in Luhansk oblast	134903,3	4	8		Степовий
	Всього	335078,7				

ПД.05.03.МЕ				Мережа Емеральд Луганської області		
Знач.	Арк.	Народж.	Підпис	Дата	Літер.	Масш.
Розроб.	Скорик					
Перевір.	Зубиць Б.І.					
Керівник					Арк. 1	Архив
Н.контр.					СНУ ім. В. Даля ПЕО-17д	
Заст.	Овчин О.В.					

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України (та онлайн-ресурсу Emerald) загальна площа території Смарагдової мережі у Луганській області складає 335078,7 га, без врахування Національного природного парку «Святі Гори», більша частина якого знаходиться у Донецькій області.

Згідно даних, що наводяться на кадастровій карті України загальна площа ПЗФ у Луганській області складає 3553,61 га. За даними інтернет джерел, вікіпедія, близько 72 000 га, за Паспортом Луганської області: 94 102 га.

Код території: UA0000020

Назва території: Luhanskyi Nature Reserve (Луганський природний заповідник)

Площа, га: 5417

Кількість видів птахів: 35

Кількість інших видів: 35

Кількість типів природних оселищ: 23

Біогеографічний регіон: Степовий

Дата, коли запропоновано в якості Території Особливого Природоохоронного Інтересу (ASCI = Смарагд): 2009-08. Дата прийняття в якості кандидата ASCI: 2013-12. Дата прийняття як ASCI: 2016-11.

Біогеографічний регіон – степовий (100%)

Інші характеристики території

Рідкісні спільноти згадуються у Зеленій книзі України: *Nupharetta luteae*; *Nymphaeeta albae*; *Stipeta capillatae*; *Stipeta lessingiae*; *Stipeta dasyphyllae*; *Stipeta pennatae*; *Amygdaleta nanae*; *Stipeta borysthenicae*; *Stipeta ucrainicae*; *Calophaseta w*

Якість і важливість

суттєво сприяє виживанню видів, що перебувають під загрозою зникнення, ендемічних видів, видів, перелічених у Додатках I та II Конвенції: 41 оральний та 102 фауністичні види включені до Червоної книги України

				ПД.05.04.КС			
Знач.	Арх.	Нарис.	Підпис.	Дата.	Літер.	Маса.	Масштаб.
Розроб.	Скорик						
Перевір.	Зубиць Б.І.						
Керівник					Арх. 1	Архив	
Н.контр.					СНУ ім. В.Далі		
Заст.	Оуварів О.В.				ПЕО-17д		